

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RAPORT POBADAWCZY

BADANIE MIGRACJI ZAROBKOWYCH WŚRÓD OSÓB BEZROBOTNYCH

Publikacja powstała w ramach Projektu „PUP – Profesjonalne Upowszechnianie Pracy” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej
październik 2009

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp	2
2. Metodologia badań	5
3. Rynek pracy w Rudzie Śląskiej	7
3.1 pomoc osobom bezrobotnym	8
3.2 bariery w znalezieniu pracy	12
3.3 korzystanie z usług i instrumentów rynku pracy	15
4. Reemigranci	21
4.1 wyjazd „za pracą”	23
4.2 sposoby poszukiwania pracy	26
4.3 mobilność pracownicza	27
4.4 warunki pracy	29
4.5 powrót do kraju	32
5. Imigranci	37
5.1 przyjazd „za pracą”	37
5.2 bariery związane z poszukiwaniem pracy	39
6. Przyszli emigranci	42
6.1 przewidywany wyjazd „za pracą”	44
6.2 sposoby poszukiwania pracy	46
7. Podsumowanie	48
Wzór ankiety	51
Spis tabel	60
Spis wykresów	60

1. Wstęp

W marcu 2008 r. Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej przystąpił do realizacji projektu **PUP – Profesjonalne Upowszechnianie Pracy** współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet VI PO KL „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”, Działanie 6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie”, Poddziałanie 6.1.2 „Wsparcie powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie”).

Projekt realizowany jest od 21 marca 2008 r. do 31 grudnia 2009 r. i zakłada prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy i doskonalenie jakości usług Powiatowego Urzędu Pracy w Rudzie Śląskiej.

Celem projektu jest rozwój tutejszego urzędu jako instytucji rynku pracy ściśle wpisanej w sieć oddziaływań lokalnej społeczności. Urząd realizując swoje zadania wpływa na jakość życia osób bezrobotnych, lokalnych pracodawców oraz na całą zbiorowość lokalną. Zwiększenie zdolności urzędu do efektywnego wdrażania programów promocji zatrudnienia oraz indywidualizacji procesu obsługi klienta, wymaga udoskonalenia instytucjonalnej obsługi rynku pracy i podniesienia jakości działania publicznych służb zatrudnienia. Ponadto skuteczność działań podejmowanych na rzecz bezrobotnych zależy od właściwej diagnozy potrzeb tych osób oraz od dopasowania do nich odpowiednich instrumentów i form wsparcia, uwzględniając specyfikę i potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy. Stąd też projekt przewiduje rozwój doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy m.in. poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników odpowiedzialnych za aktywizację bezrobotnych.

Realizacja celów projektu dotyczących upowszechniania usług pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników przyczyni się przede wszystkim do wzmocnienia kadry poprzez doskonalenie oraz nabycie nowych kwalifikacji, a także wzbogaci pracowników o nową wiedzę, ponieważ jak pokazuje realizacja różnych projektów skierowanych np. do osób bezrobotnych - osiągnięcie określonych rezultatów jest możliwe głównie wówczas, gdy cały zespół

posiada odpowiednie umiejętności i potrafi efektywnie komunikować się między sobą.

Skuteczne prowadzenie polityki w zakresie promocji zatrudnienia wymaga właściwego zdiagnozowania rynku pracy.

Tworzenie i rozwój systemu monitorowania i prognozowania sytuacji na lokalnym rynku pracy to kolejny cel projektu. Zmiany zachodzące na rynku stają się coraz bardziej dynamiczne. Obecnie dotarcie ze skuteczną pomocą do konkretnych grup osób bezrobotnych wymaga określenia popytu wśród lokalnych pracodawców, scharakteryzowania ich wymagań co do kompetencji osób bezrobotnych i zidentyfikowania oczekiwań pracodawców odnośnie tematyki szkoleń, które powinni ukończyć kandydaci do zatrudnienia.

W związku z tym jedną z ważniejszych kwestii i zarazem otwierających realizację działań w projekcie jest wdrożenie pilotażowego Programu Badań Jakościowych, w ramach którego planowane jest przeprowadzenie 4 podprojektów badawczych. Dwa pierwsze badania dotyczyły potrzeb pracodawców w zakresie zatrudniania szczególnych kategorii osób bezrobotnych – kobiet, osób niepełnosprawnych i osób po 50 roku życia oraz w zakresie współpracy z urzędem i określeniem roli instytucji jako pośrednika w zatrudnieniu. Dwa kolejne badania to identyfikacja potrzeb i oczekiwań zawodowych osób bezrobotnych, określenie barier w znalezieniu zatrudnienia przez ww. osoby oraz próba oszacowania rozmiaru migracji tych osób spowodowana wyjazdami za pracą poza granice miasta, regionu czy kraju.

Do podstawowych zadań urzędu pracy należy przede wszystkim promocja zatrudnienia. Aby sprostać realizacji tego celu niezbędne jest posiadanie wiedzy z zakresu diagnozy procesów zachodzących na lokalnym rynku pracy. Wysoka jakość świadczonych usług oraz przekonanie pracodawców i osób bezrobotnych co do słuszności proponowanych działań wymaga identyfikacji potrzeb tych osób, co możliwe jest m.in. dzięki wdrożeniu Pilotażowego Programu Badań Jakościowych lokalnego rynku pracy. Należy zaznaczyć, że badania te są kontynuacją badań empirycznych przeprowadzonych w ramach projektu „Diagnoza kierunków rozwoju rynku pracy w Rudzie Śląskiej” w okresie od 01.01.2007 do 31.03.2008 roku. Metodologia tych badań zakładała dotarcie do czterech grup respondentów, a mianowicie: do uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych, do osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rudzie Śląskiej,

do pracodawców funkcjonujących na lokalnym rynku pracy i do pracujących mieszkańców Rudy Śląskiej. Przeprowadzenie ponad 18 000 ankiet pozwoliło na wszechstronną eksplorację ww. obszarów, służącą wytyczeniu kierunków działań w sferze zatrudnienia i przedsiębiorczości lokalnego rynku pracy. Uzyskane wyniki stały się też podstawą do przyjęcia „Lokalne strategii zatrudnienia i promocji przedsiębiorczości w Rudzie Śląskiej na lata 2008-2015.”

Pilotażowy Program Badań Jakościowych i uzyskane w jego wyniku dane pozwolą rozpoznać popyt i podaż na lokalnym rynku pracy, umożliwiając dostosowanie odpowiednich instrumentów rynku pracy pod potrzeby pracodawców i osób bezrobotnych oraz stanowić będą podstawę kolejnych działań w przyszłości. Całościowe wyniki badań zawierać będzie publikacja książkowa, która z kolei zostanie upowszechniona wśród społeczności lokalnej. Z wyników tych będą mogły korzystać m.in. placówki oświatowe różnych szczebli, władze samorządowe, publiczne i komercyjne służby zatrudnienia. Dzięki niniejszemu opracowaniu instytucje te będą miały bogatszy zasób informacji o rynku pracy i będą mogły wykorzystać je w swej codziennej działalności.

2. Metodologia

Termin i miejsce realizacji badania:

Badanie zostało przeprowadzone od 01.06.2009 do 31.07.2009 roku w Rudzie Śląskiej.

Adresaci badania:

Badanie było skierowane do 40 osób bezrobotnych zamieszkałych w Rudzie Śląskiej.

Proces doboru respondentów:

Podstawą doboru respondentów była baza danych Powiatowego Urzędu Pracy. Spośród niej wybrano w sposób nielosowy, celowy 40 respondentów. Celowy dobór próby zakłada pewne kryteria, według których dokonuje się wyboru respondentów. Nielosowy dobór próby polega na tym, że o tym kto zostanie zaproszony do badań decyduje nie los, lecz badacz. Kryterium doboru próby w przypadku prowadzonych badań był zakres i rodzaj migracji.

Badaniem objęto trzy grupy osób bezrobotnych: osoby, które wróciły z zagranicy (reemigranci), osoby, które przybyły do Rudy Śląskiej z innego miasta w naszym kraju (imigranci) oraz osoby, które zamierzają wyjechać w poszukiwaniu pracy do innego kraju (przyszli emigranci). Najliczniejszą grupę stanowili reemigranci – 50%, imigranci oraz przyszli emigranci – stanowili po 25% wszystkich ankietowanych.

Zastosowane metody i narzędzia badawcze:

Badanie zostało przygotowane w oparciu o techniki standaryzowane (ujednolicone) co oznacza, że wszystkie badane osoby traktowane są tak samo i do wszystkich nich kierowane jest narzędzie (kwestionariusz) w takim samym brzmieniu. Jest to także jedna z tych technik, w których mamy do czynienia z procesem komunikacji między badaczem, a badanym. Są to takie techniki, w których po to, aby uzyskać potrzebne informacje, trzeba nawiązać kontakt z badanym¹.

¹ L. A. Gruszczyński: *Elementy metod i technik badań socjologicznych*

Jako narzędzie badawcze wybrano technikę ankiety powiązaną z techniką wywiadu.

Ankieta anonimowa, którą w badaniu migracji zarobkowych wykorzystano, opiera się na komunikowaniu bezpośrednim „twarzą w twarz”. Występuje tutaj pewien pośrednik, którym jest wypełniany kwestionariusz ankiety.

W omawianym kwestionariuszu zastosowano również pytania otwarte, a zatem wykorzystano dodatkową funkcję używaną w technice wywiadu. Ankieter zadaje pytania, notuje odpowiedzi, współtworzy atmosferę wywiadu mogąc na jego przebieg i rezultaty wywierać znaczący wpływ².

Badanie właściwe zostało poprzedzone pilotażem w celu weryfikacji przygotowanego narzędzia badawczego.

² L. A. Gruszczyński op. cit.

3. Rynek pracy w Rudzie Śląskiej

Ruda Śląska jest dużym ośrodkiem przemysłowym, położonym na południu Polski, w centralnej części województwa śląskiego. Od ponad dwustu lat rozwijała się na bazie górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa, co ukształtowało w znacznej mierze gospodarczy obraz miasta.

W ostatnich latach miasto zmienia swój wizerunek. Choć jest obecnie największym miastem górniczym w Europie, gospodarka Rudy Śląskiej rozwija się w różnych kierunkach. Coraz bardziej zyskują na znaczeniu zakłady produkcyjne. W Rudzie Śląskiej znajdują się między innymi zakłady przemysłu spożywczego, poligraficznego, materiałów izolacyjnych, automatyki przemysłowej oraz zakłady zajmujące się obróbką metali.

Ruda Śląska posiada również oferty inwestycyjne dotyczące zagospodarowania wielu nieruchomości (gruntów, budynków i lokali użytkowych) położonych zarówno w pobliżu ważnych ciągów komunikacyjnych, jak i w wyznaczonych dla tego celu strefach aktywności gospodarczej. Nieruchomości komunalne przeznaczone są dla rozwoju produkcji, usług, handlu i budownictwa mieszkaniowego. Miasto otwarte jest na przemysł wykorzystujący nowoczesne technologie i produkcję nieuciążliwą dla środowiska naturalnego³. Atutem Rudy Śląskiej jest dobre skomunikowanie z miastami aglomeracji.

Ruda Śląska to miasto policentryczne, bez ściśle wyodrębnionego centrum. Ze względu na posiadany potencjał ekonomiczny i możliwości rozwojowe, miasto stanowi atrakcyjny obszar do zaangażowania się w działalność gospodarczą inwestorów krajowych i zagranicznych. Zwarte położenie terenów inwestycyjnych w poszczególnych dzielnicach, na skrzyżowaniu dróg północ-południe i wschód-zachód, stwarza doskonale warunki dla nowych przedsięwzięć. Atutem miasta jest także sprawnie działająca infrastruktura oraz wyszkolone kadry.

Miasto nieustannie polepsza warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, wspiera rozwój przedsiębiorczości, pozyskuje inwestorów i współpracuje z organizacjami gospodarczymi. Dobrze rozwinięta jest infrastruktura

³ www.ruda-sl.pl

otoczenia biznesu: banków, biur doradztwa gospodarczego, towarzystw ubezpieczeniowych oraz biur obrotu nieruchomościami⁴.

Tabela 1. *Ekonomiczne grupy wieku*

Ekonomiczne grupy wieku	Rok					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wiek przedprodukcyjny	30 601	29 504	28 490	27 717	26 895	26 444
Wiek produkcyjny	96 947	96 571	96 313	95 606	95 106	94 446
mobilny	60 766	59 954	59 281	58 578	58 114	57 564
niemobilny	36 181	36 617	37 032	37 028	36 992	36 882
Wiek poprodukcyjny	20 813	21 328	21 779	22 148	22 583	23 040

Źródło: 50 lat Miasta Ruda Śląska: *Ruda Śląska dziś i jutro*.

Na bazie powyższych informacji poznamy, jaką opinię o naszym rynku pracy posiadają jego mieszkańcy oraz osoby przybyłe do naszego miasta. Przekonamy się, jakie powody zdecydowały o wyjeździe bądź przybyciu do Rudy Śląskiej, co powoduje trudności związane z codziennym życiem i warunkami pracy.

3.1 pomoc osobom bezrobotnym

Bezrobocie to stan, który może spotkać każdego człowieka. W tym trudnym okresie pozostawania bez stałego źródła dochodu, ważne jest wsparcie tak ze strony najbliższych, jak i instytucji publicznych. Osoby z grup objętych badaniem poznały

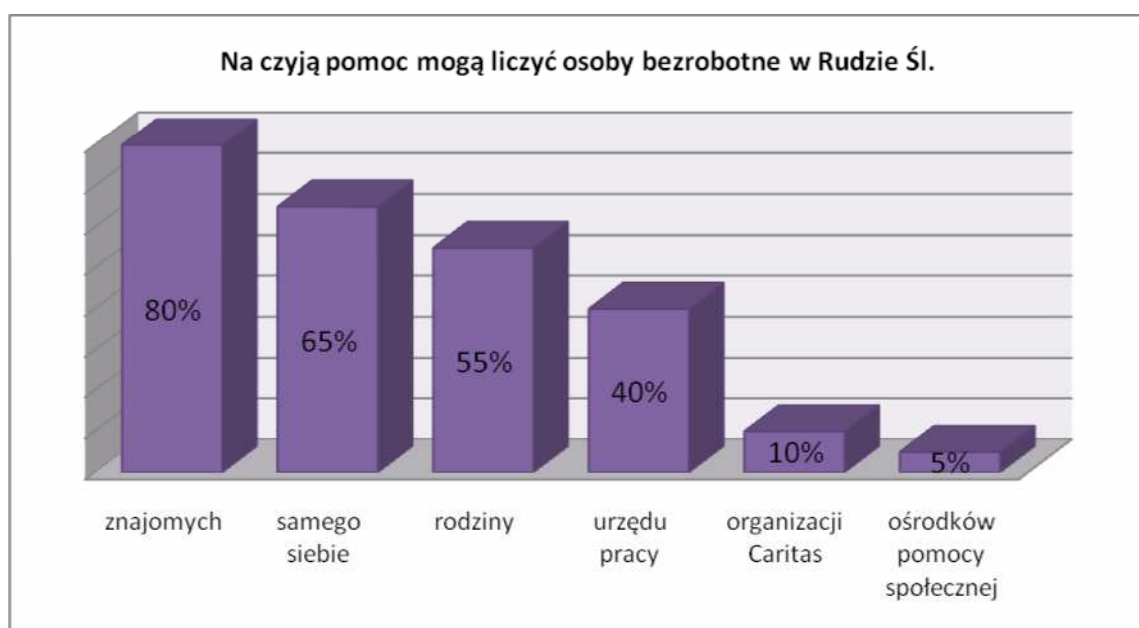
⁴ 50 lat Miasta Ruda Śląska: *Ruda Śląska dziś i jutro*.

ten stan, więc pierwsze z pytań ankiety dotyczyło wsparcia, na jakie mogą liczyć w naszym mieście.

Dla ankietowanych przygotowana została pula ośmiu odpowiedzi do wyboru, plus możliwość dodania własnej nie wymienionej w ankiecie propozycji. Respondenci mogli wskazywać również więcej niż jedną opcję. Pytanie brzmiało: „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w naszym mieście?”

Reemigranci w 80% stwierdzili, że mogą liczyć tylko na pomoc znajomych i to nie tylko pod względem samego poszukiwania pracy, ale również w codziennych sprawach wynikających z braku posiadania stałego źródła dochodu. Dostyc spora grupa osób (65%) uważa, że w trudnym okresie poszukiwania zatrudnienia, mogą liczyć tylko i wyłącznie na siebie, a 55% twierdzi, że tylko rodzina może doradzić, wspomóc finansowo oraz umożliwić zdobycie zatrudnienia. 40% ankietowanych po stracie pracy swoje pierwsze kroki kieruje do urzędu, ponieważ ta właśnie instytucja jest nierzadko pierwszym, skutecznym źródłem informacji na temat rynku pracy, ale także umożliwia przekwalifikowanie się. Po 10% ankietowanych uważa, że osoby bezrobotne mogą liczyć na pomoc organizacji Caritas oraz na agencji zatrudnienia, natomiast 5% postawiło na ośrodki pomocy społecznej. Graficzny rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres nr 1.

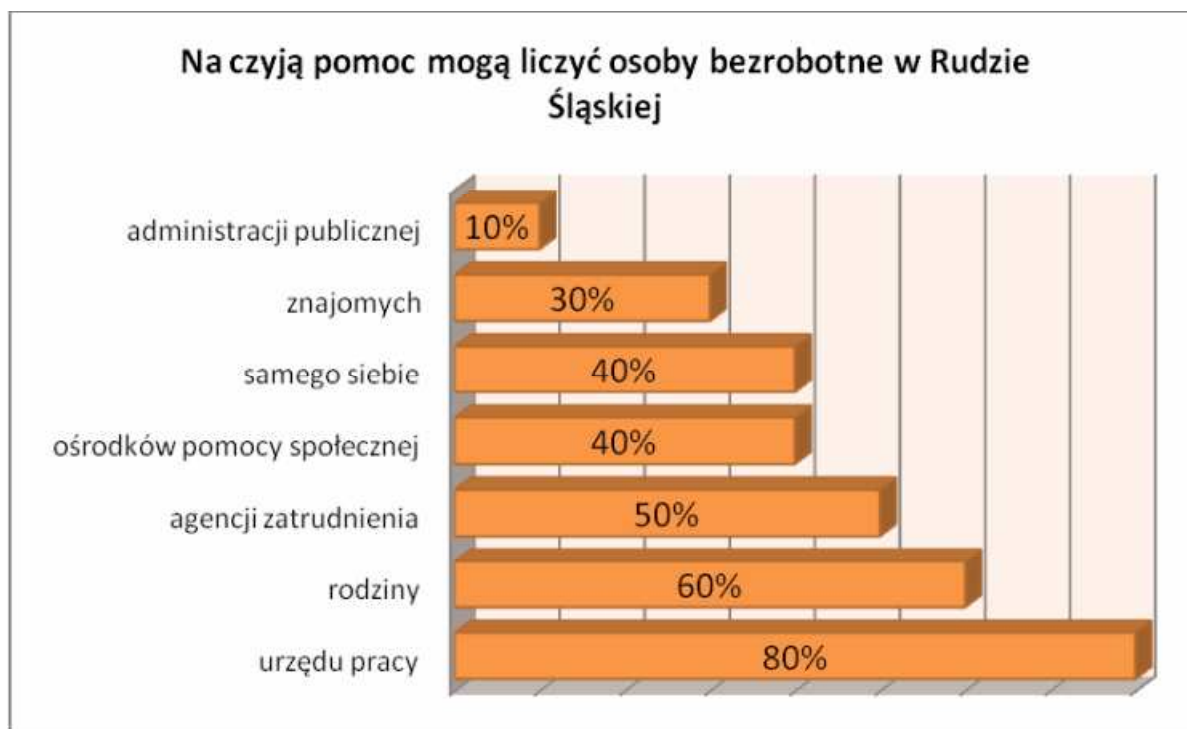
Wykres 1. Rozkład odpowiedzi reemigrantów na pytanie „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Imigranci - gdy spytano tą grupę osób na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w naszym mieście, według nich hierarchia takiego wsparcia wygląda trochę inaczej niż w przypadku reemigrantów. 80% respondentów uważa, że najskuteczniejszą formą pomocy jest urząd pracy, 60% stwierdziło, że jedyna pomoc zarówno formalna, jak i finansowa na jaką mogą liczyć podczas pozostawania bez pracy to pomoc rodziny. Natomiast co ciekawe aż 50% badanych stwierdziła, że podczas poszukiwania zatrudnienia, najczęściej mogli liczyć na agencje pracy, podczas, gdy w przypadku reemigrantów tylko 10% wskazała tę instytucję jako pomocnika w znalezieniu zatrudnienia. Po 40% ankietowanych uważa, że tylko ośrodki pomocy społecznej troszczą się o pozostających bez pracy i tyle samo zapewniło, że nikt nie jest w stanie pomóc bezrobotnemu człowiekowi, prócz jego samego. 30% uważa, że to znajomi pozostają pierwszym źródłem wsparcia, a tylko 10% stawia na administrację publiczną. Graficzny rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres nr 2.

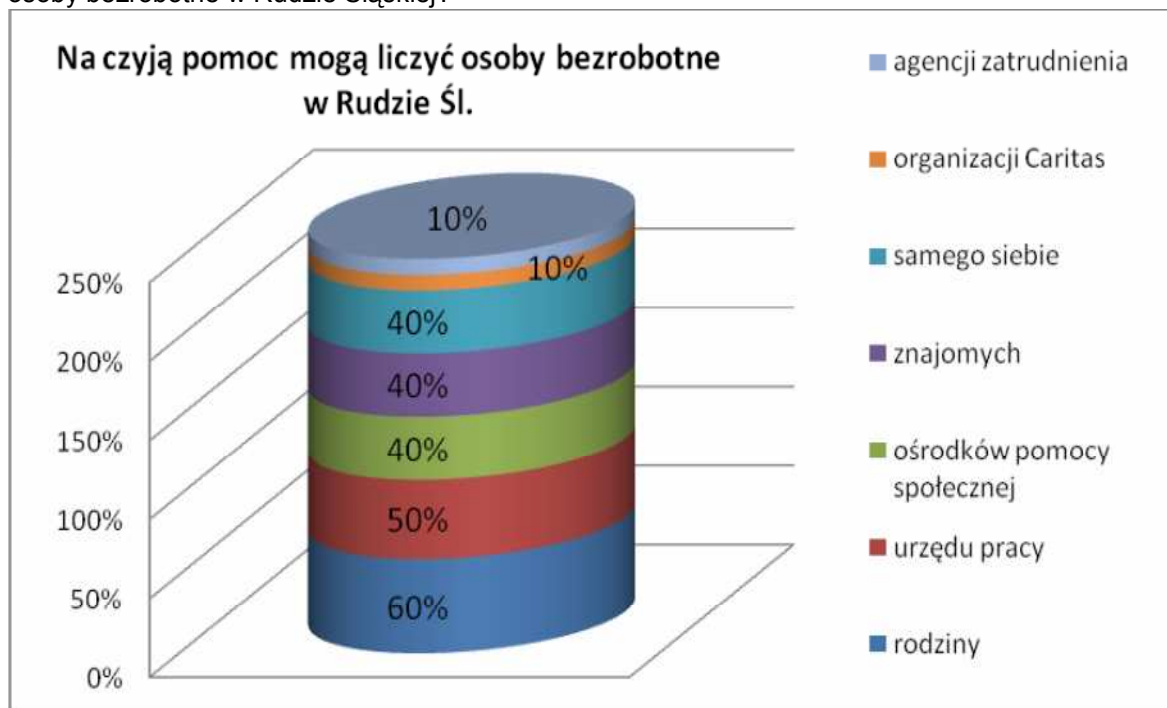
Wykres 2. Rozkład odpowiedzi imigrantów na pytanie „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Zdaniem osób, które zamierzają opuścić kraj w poszukiwaniu źródła dochodu, najefektywniejszą „instytucją charytatywną”, która pomaga w trudnym okresie pozostawania bez pracy jest niezmiennie rodzina – tak uważa 60% badanych. Wysokie miejsce zajmuje już ta rzeczywista instytucja rynku pracy – urząd pracy, który według połowy ankietowanych jest od wielu lat skutecznym źródłem wsparcia finansowego i zawodowego. Po 40% respondentów uważa, że do tej pory w roli pomocnika przy poszukiwaniu zatrudnienia i przetrwania okresu bezrobocia, sprawdzały się ośrodki pomocy społecznej, znajomi czy po prostu sam zainteresowany musiał zatroszczyć się o siebie. 10% ankietowanych uznaje, że to organizacje Caritas najlepiej służą pomocą, tyle samo badanych stwierdza, że agencje zatrudnienia.

Wykres 3. Rozkład odpowiedzi przyszłych emigrantów na pytanie „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

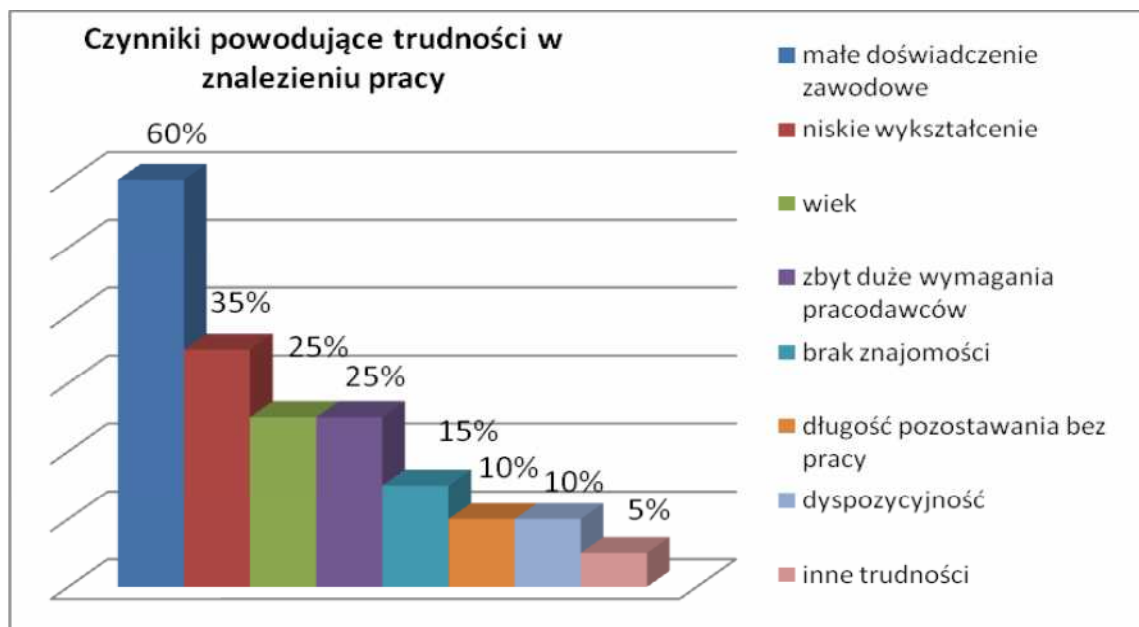
3.2 bariery w znalezieniu pracy

Poszukiwanie zatrudnienia wiąże się nieodzownie z pewnymi przeszkodami, na które napotyka się podczas tego procesu. Na takie bariery napotykały również osoby, które brały udział w niniejszej ankiecie. Każda z trzech grup respondentów wskazywała na inne ważne dla nich utrudnienia, na które natknęli się, i które musieli pokonywać podczas poszukiwania zatrudnienia.

Dla ankietowanych przygotowana została pula ośmiu odpowiedzi do wyboru, plus możliwość dodania własnej nie wymienionej w ankiecie propozycji. Respondenci mogli wskazywać również więcej niż jedną opcję. Pytanie brzmiało: „Jakie czynniki powodują trudności w znalezieniu pracy w naszym mieście?”.

Dla 60% reemigrantów największą barierą okazało się małe doświadczenie zawodowe, taki problem wskazywały w większości młode osoby. Inne przeszkody były już nieco rzadziej wskazywane, ale równie ważne dla ankietowanych. 35% badanych zwróciło uwagę na problem niskiego wykształcenia, zaś po 25% zauważyło, że w ich przypadku barierą jest nieodpowiedni wiek oraz zbyt duże wymagania pracodawców. Inne czynniki, które utrudniały respondentom podjęcie pracy to w kolejności brak znajomości, długość pozostawania bez pracy oraz dyspozycyjność. Ankietowani wymienili także inne nie zaproponowane w cafeteria powody: po 5% odpowiedziało, że „ze znalezieniem dobrej pracy są pewne problemy, bo byle jaką pracę znaleźć każdy może i szybko” oraz problemem jest „kryzys na rynku pracy”.

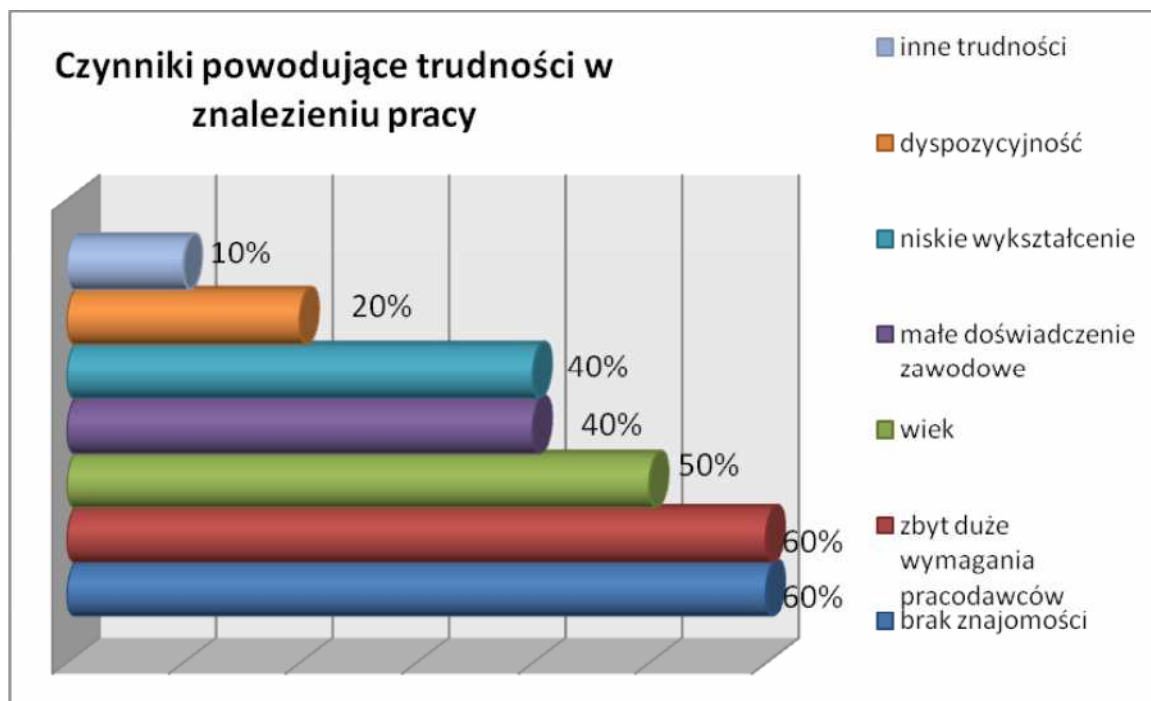
Wykres 4. Rozkład odpowiedzi reemigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Dla sporej części osób (60%), które przybyły do naszego miasta, największą trudnością okazało się, czego można było się spodziewać - brak znajomości – ankietowani często podkreślają, że to właśnie obecność rodziny i przyjaciół pomaga przetrwać okres przystosowania się do nowych warunków życia i braku pracy. Dla takiej samej liczby respondentów (60%) równie dużym problemem okazały się zbyt duże wymagania śląskich pracodawców. Dostyc ważną przeszkodą w znalezieniu pracy okazał się również wiek – tak wskazuje połowa respondentów, mimo że większość badanych to osoby młode. Małe doświadczenie zawodowe i niskie wykształcenie to bariera łącznie dla 40% badanych, zaś dyspozycyjność stanowi problem dla 20% ankietowanych. Natomiast jedna z respondentek stwierdziła ponadto „skończyłam dodatkowe kursy i one się nie liczą, mam trudności z udowodnieniem pracodawcy swoich kwalifikacji, trudność z biurokracją, tłumaczeniem kursów”.

Wykres 5. Rozkład odpowiedzi imigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy

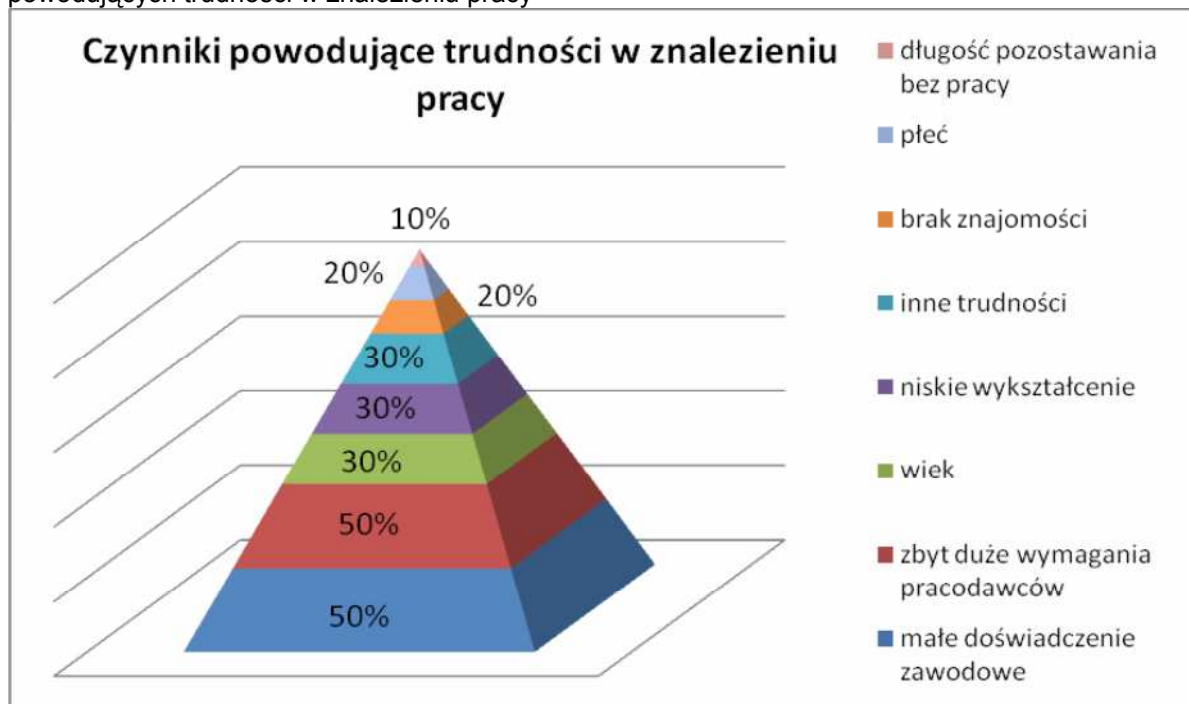

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Osoby, które mają zamiar wyjechać w poszukiwaniu pracy stwierdziły, że największą barierą, na jaką narażone są osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej jest małe doświadczenie zawodowe – tak wskazało 50% badanych. Tyle samo osób, zwróciło uwagę na zbyt duże wymagania pracodawców (podobnie jak w przypadku imigrantów, przeszkoda ta znalazła się wysoko wśród czynników utrudniających pozyskanie pracy). Łącznie dla 30% badanych problemem okazał się wiek oraz niskie wykształcenie (połowa ankietowanych z tej grupy posiada wykształcenie zawodowe). Również 30% badanych podało inne, nie wskazane w ankiecie czynniki, które mogą powodować bariery w znalezieniu pracy, a są to głównie: „brak ofert pracy i pracodawców w zawodzie, w którym chciałabym pracować”, „tracenie kontaktu z zawodem”, „niskie zarobki”. 20% ankietowanych wskazało, że to brak znajomości jest dość istotną barierą w zdobyciu dobrej pracy, również tyle samo ankietowanych uważa, że płeć może stanowi problem. Co ciekawe w pozostałych omawianych grupach kwestia problemu „płci” nie wystąpiła w ogóle. 10%

ankietowanych uważa, że długość pozostawania bez pracy może być podstawową barierą w jej znalezieniu.

Wykres 6. Rozkład odpowiedzi przyszłych emigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

3.3 korzystanie z usług i instrumentów rynku pracy

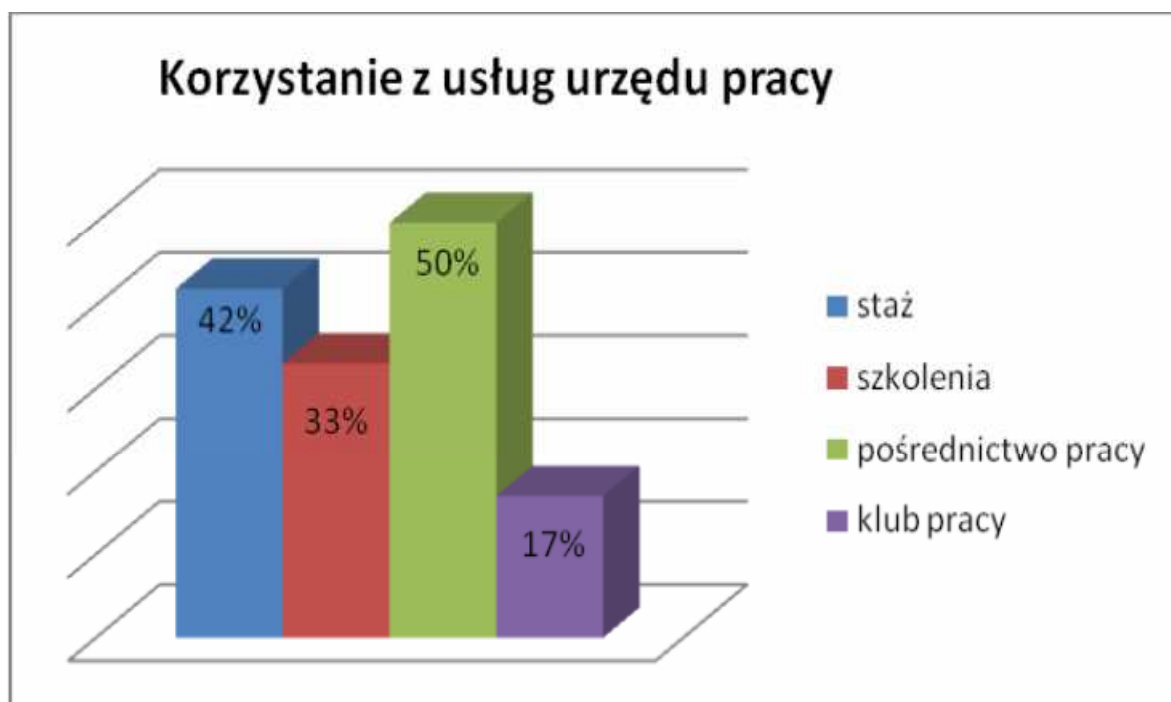
Respondenci wskazywali na różnorodne problemy i bariery, z którymi muszą się zmagać podczas poszukiwania pracy. Postanowiliśmy zapytać więc, czy w takim razie kiedykolwiek brali pod uwagę skorzystanie z oferty urzędu pracy jako pomocnika w poszukiwaniu i uzyskaniu zatrudnienia?

Dla ankietowanych przygotowana została pula dziesięciu form wsparcia do wyboru, najczęściej wykorzystywanych przez klientów, plus możliwość dodania własnej nie

wymienionej w ankiecie propozycji. Respondenci mogli wskazywać również więcej niż jedną opcję. Pytanie brzmiało: „Czy korzystał Pan (i) kiedykolwiek z pomocy urzędu pracy w celu zdobycia zatrudnienia?”

W przypadku reemigrantów - 60% korzystało ze wsparcia naszej instytucji podczas poszukiwania zatrudnienia. Najpopularniejszą formą pomocy dla 50% badanych okazało się pośrednictwo pracy. Respondenci często wskazywali, że korzystali z ofert pracy proponowanych im przez urzędników bądź sami zabiegali o poszczególne oferty. Kolejną atrakcyjną propozycją zdobycia nowych kwalifikacji są subsydiowane formy wsparcia, a w szczególności według 42% ankietowanych jest to staż – wskazywany głównie przez młode osoby, a 33% korzystało z możliwości przekwalifikowania i zdobycia nowego zawodu poprzez szkolenia. 17% respondentów brało udział w zajęciach klubu pracy, który proponuje dział poradnictwa i informacji zawodowej.

Wykres 7. Korzystanie z usług urzędu pracy przez reemigrantów

Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci wskazywali więcej niż jedną odpowiedź
Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

40% respondentów nie korzystało ze wsparcia urzędu pracy. Swoje powody motywowali następująco:

Niedługo byłem zawsze zarejestrowany w urzędzie, więc zdażyłem sam sobie pracę znaleźć, nie musiałem korzystać ze stażu na przykład czy ze szkoleń. Jakbym nie potrafił sobie poradzić to pewnie bym poprosił was o pomoc.

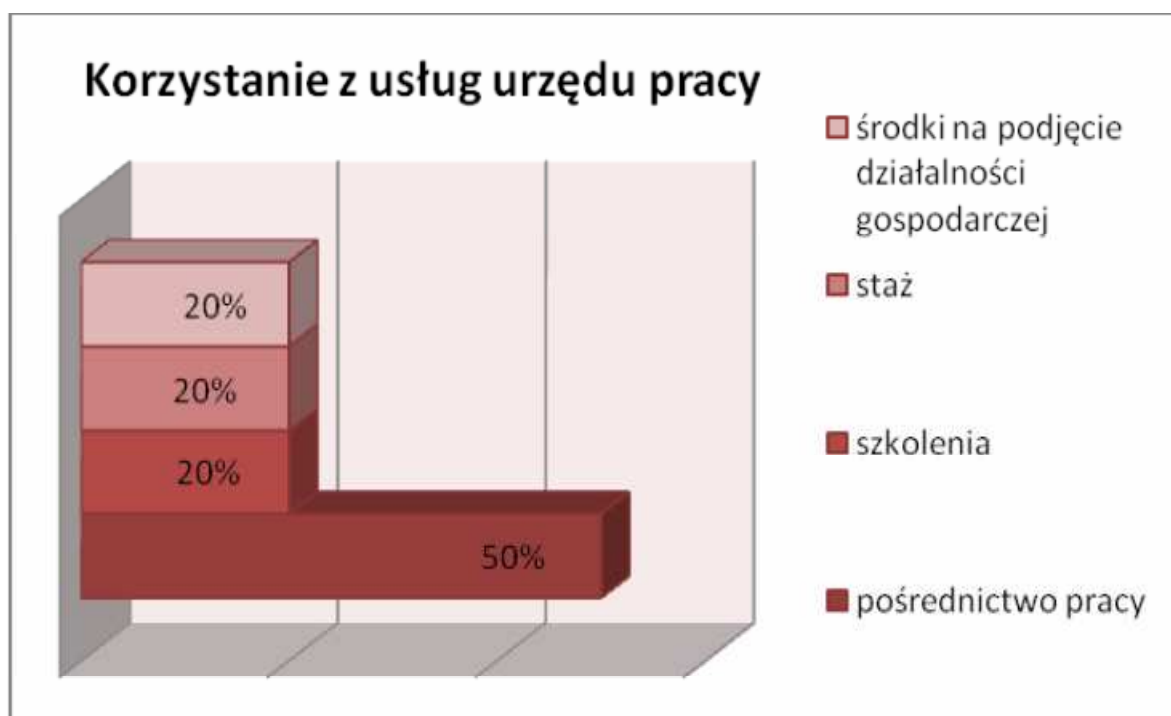
Sam sobie dość szybko znajdowałem pracę, w urzędzie rejestrowałem się nie dlatego żebyście mi pracę szukali, sam sobie umiem znaleźć.

Miałem tylko zasiłek, nie wiem czemu mi nic z urzędu nie zaproponowali, oni tylko odhaczają, podpisują i to wszystko.

Urząd źle mi się kojarzy, nie chcę szukać pracy przez urząd. Uważam, jak ktoś chce znaleźć pracę - to sam ja znajdzie, nie będzie liczył na żadne instytucje. Wierzę, że sam sobie poradzę.

Jeśli chodzi o imigrantów – połowa ankietowanych korzystała ze wsparcia urzędu pracy w celu zdobycia zatrudnienia, uzyskania nowych kwalifikacji. Najliczniej, podobnie jak w przypadku reemigrantów - respondenci z omawianej grupy korzystali z pośrednictwa pracy (50%) – wielu z nich skorzystało z naszych ofert pracy, chociaż często podkreślali, że z różnym skutkiem. Po 20% badanych brało udział w szkoleniach, subsydiowanych formach wsparcia, w szczególności w stażu oraz tyle samo osób skorzystało ze środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Wykres 8. Korzystanie z usług urzędu pracy przez imigrantów

Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci wskazywali więcej niż jedną odpowiedź
Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

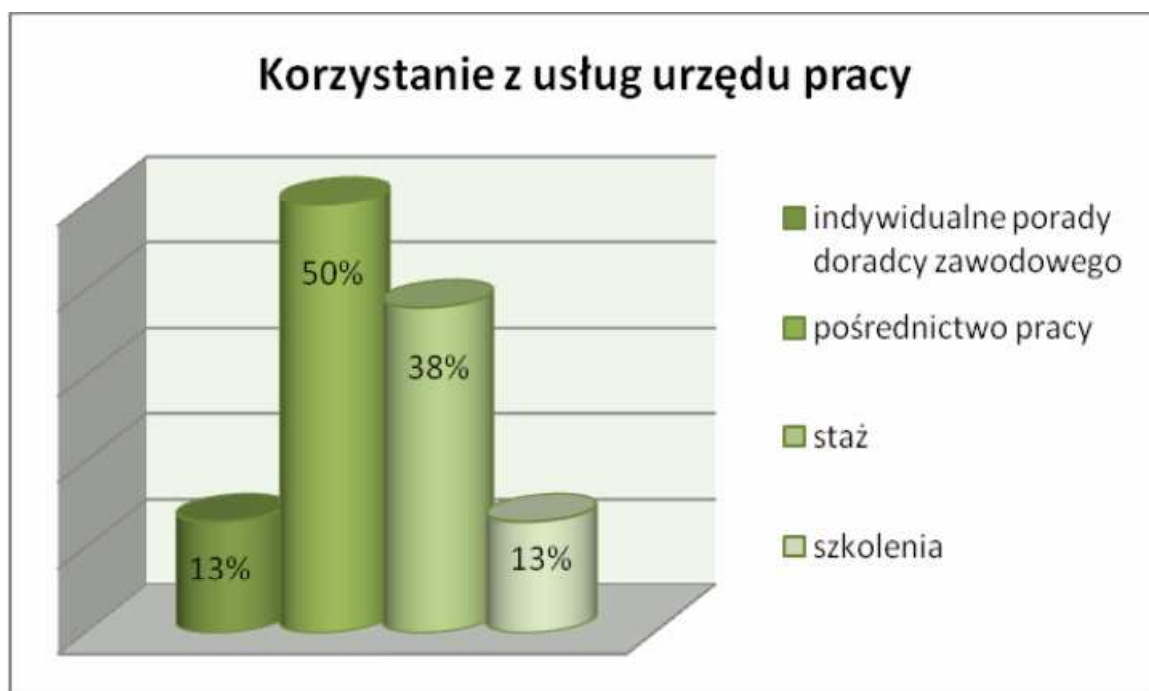
Druga połowa respondentów nie miała okazji skorzystać z poszczególnych ofert proponowanych przez naszą instytucję. Powody to podobnie jak w przypadku reemigrantów – krótkotrwałe figurowanie w statystykach urzędu.

Nie byłam nigdy długo zarejestrowana, zawsze sobie szybko pracę sama znalazłam.

Jeszcze nie zdążyłam, ponieważ dopiero się przyprowadziłam, a wcześniej chodziłam do szkoły.

Na tle pozostałych ww. grup przyszli emigranci najchętniej i najaktywniej korzystali dotychczas z usług, które proponuje nasz urząd pracy (80%). Najwięcej osób tradycyjnie już korzystało z ofert pośrednictwa pracy (50%), a także z najpopularniejszej formy subsydiowanego wsparcia czyli ze stażu. Po 13% reemigrantów brało udział w szkoleniach oraz korzystało z oferty, którą proponuje dział poradnictwa i informacji zawodowej (z której korzystała tylko ta grupa osób), a mianowicie z indywidualnej porady doradcy zawodowego.

Wykres 9. Korzystanie z usług urzędu pracy przez przyszłych emigrantów

Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci wskazywali więcej niż jedną odpowiedź
Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Tylko 20% badanych nie korzystała do tej pory z pomocy urzędu pracy. Jeden z respondentów tak to zargumentował:

Nie jestem zbyt długo zarejestrowany, a raz spóźniłem się o jeden dzień bo pomyliłem terminy i mnie wyrejestrowano, dlatego nie miałem okazji skorzystać z czegokolwiek.

W przypadku utraty pracy respondenci mogą zwrócić się o pomoc do rodziny i znajomych, w trudnym okresie pozostawania bez stałego źródła dochodu to przede wszystkim pomoc bliskich jest tą na którą przede wszystkim mogą liczyć. Jedyną instytucją, którą wymieniano to urząd pracy – instytucja, która oprócz pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia umożliwia również uzupełnienie i nabycie kwalifikacji.

Czynniki, które powodują trudności w znalezieniu pracy to przede wszystkim małe doświadczenie zawodowe, na które wskazują młodzi respondenci oraz zbyt duże wymagania pracodawców, problem powoduje również brak znajomości – tak najczęściej deklarują imigranci.

W przypadku korzystania z pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia, jaką oferuje urząd pracy najczęściej ankietowanych, którzy skorzystali do tej pory z proponowanego wsparcia to przyszli emigranci, a także reemigranci. Spośród oferty naszej instytucji respondenci najczęściej wskazywali na pośrednictwo pracy, a konkretnie korzystanie z ofert pracy, a także na subsydiowane formy wsparcia, w tym przypadku staż. Powodem, dla którego część ankietowanych, nie miała większego kontaktu z naszą instytucją to przede wszystkim krótkotrwała obecność w statystykach urzędu, z czym związane jest szybkie, samodzielne pozyskanie zatrudnienia.

4. Reemigranci⁵

„(...) pod koniec ubiegłego roku, fachowcy oglądali się na święta Bożego Narodzenia i w okolicach tej daty upatrywali kulminacji zjazdów. Przypomnijmy, że pod koniec 2008 roku zaczęły gwałtownie wzrastać statystyki pokazujące liczbę powrotów do kraju.

Ale w pierwszym kwartale tego roku zjawisko jeszcze się powiększyło - ucieczka z Zachodu wyraźnie pogłębia się. Do urzędów pracy kroki swoje kierują ci spośród wracających, którzy chcą się zarejestrować i pobierać zasiłki dla bezrobotnych. Te krajowe i te zagraniczne. Nie wszyscy ludzie, którzy wracają z zagranicy, rejestrują się i piszą wnioski o zasiłki. Część z nich aktywnie szuka pracy.

Dlaczego ludzie wracają? Najwięcej osób jako przyczynę powrotu podaje po prostu koniec zatrudnienia za granicą. Skończyła im się umowa o pracę, kontrakt, nie widzą szans na inne zatrudnienie. Ale zaraz na drugim miejscu jest rodzina. Po kilku latach rozłąki z najbliższymi chcą wreszcie wrócić do domu. Albo też założyć nową rodzinę. Bo trzeba pamiętać, że znaczący odsetek osób, które wyjechały za granicę, to byli ludzie młodzi. Ciekawostką jest to, że jako trzeci powód podawana jest chęć podnoszenia kwalifikacji i podjęcie nauki.

Na co zwracają uwagę ludzie, którzy wracają z zagranicy i szukają tu zajęcia? Przede wszystkim na zarobki. I nie ukrywają, że spodziewali się, że będą mogli tu zarobić więcej. Kierownik budowy może liczyć na 3 tys. zł na rękę, kierowca 1,5 tys. zł, barman 1276 zł brutto, sprzedawca na stoisku mięsnym 1 tys. zł, pomoc kuchenna dostaje 5 zł brutto na godzinę. Za granicą na podobnych stanowiskach stawki są kilkakrotnie wyższe.

Tymczasem pracodawcy na wieść o powrotach zacierają ręce. Jeremi Mordasewicz, ekspert z Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych "Lewiatan", podkreśla, że wracają do Polski cenni pracownicy: - Przywożą, oprócz oczywiście oszczędności, które będą tu inwestować, wysokie kwalifikacje. My w Polsce jednak ciągle jesteśmy technologicznie i organizacyjnie zacofani. Za granicą nasi ludzie nauczyli się pracować np. na maszynach sterowanych numerycznie. Nauczyli się też

⁵ Reemigrant - emigrant powracający do swojego kraju ojczystego; wychodźca.

pracować zbiorowo. Przywieźli też z zagranicy kontakty, które przydać im się mogą tutaj w ich relacjach handlowo-biznesowych - mówi Mordasewicz.

Zwraca też uwagę na to, że Polacy, pracując kilka lat za granicą, czerpią też ze wzorców dobrze zorganizowanego społeczeństwa i uczą się tamtejszej kultury. - I mamy do czynienia z transferem cywilizacji. Ci ludzie po powrocie zaszczipiają je tutaj, w kraju. Mają np. wyższe wymagania pod adresem urzędów, inaczej zachowują się w pracy, są kulturalni na ulicy, kierowcy przepuszczają pieszych na pasach. To też przekłada się przecież na ekonomię, bo jest mniej wypadków drogowych - opisuje Mordasewicz.

Ważne też, według niego, jest to, że powracający są bardziej mobilni. Dla nich nie ma już większego problemu w przeniesieniu się do innego miasta. A to bardzo ważne. - Za granicę wyjeżdżali ludzie raczej z mniejszych ośrodków i słabo wykształceni. Ważne, by po powrocie nie szukali na siłę pracy w swoich małych miejscowościach, tylko wyjeżdżali do większych, gdzie jest niższe bezrobocie – słyszemy”⁶.

Reemigranci stanowią 55% kobiet i 45% mężczyzn. 90% z nich to ludzie młodzi do 30 roku życia, w większości z wykształceniem średnim (60%). Po 15% ankietowanych posiada wykształcenie zawodowe i wyższe, a 10% podstawowe. Reemigranci to z reguły osoby młode, więc większość z nich (65%) to panny lub kawalerowie, 30% jest mężatek bądź żonatych, zaś 5% stanowią rozwodnicy. Większość respondentów (60%) to osoby zarejestrowane w naszym urzędzie do 6 miesięcy, 25% widnieje w naszych statystykach do 12 miesięcy, natomiast po 5% do 2 lat i dłużej. 85% ankietowanych wykazuje się znajomością języka angielskiego, w tym 40% w stopniu dobrym, 30% w stopniu podstawowym i 15% w stopniu zaawansowanym. Ankietowani w 25% znają również język rosyjski w stopniu podstawowym, język niemiecki (15% w stopniu podstawowym i 5% w stopniu zaawansowanym). Po 5% badanych zna język czeski w stopniu dobrym i język francuski w stopniu podstawowym.

Ludzie wybierając życie na obczyźnie kierują się zwykle lepszą płacą czasami za tę samą pracę. Często wybierają też lepsze życie, chociaż lepsze życie nie jest tylko kwestią ilości posiadanych pieniędzy, ale zwyczajnie idą tam, gdzie są lepsze warunki. Poniższy rozdział przedstawi jakimi przesłankami kierowali się rudzianie

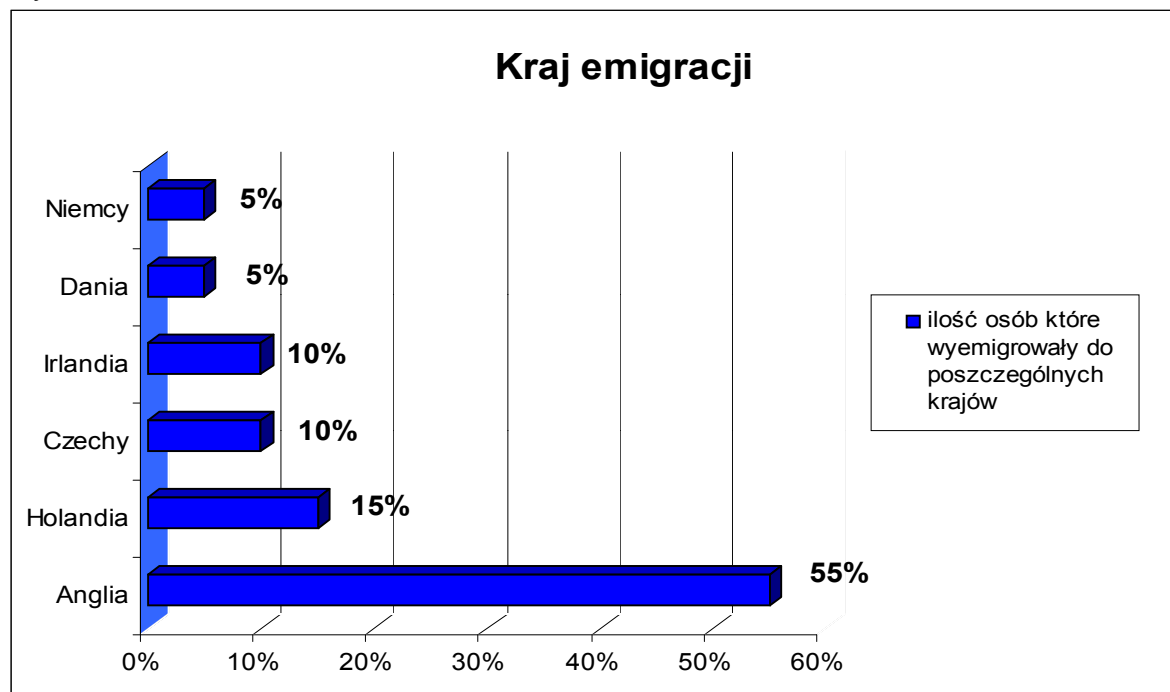
⁶ <http://miasta.gazeta.pl>

wyjeżdżając za pracą, w jaki sposób zatrudnienia poszukiwali i na jakie przy okazji bariery napotykali. Wreszcie dlaczego wrócili do kraju i jak wygląda „zderzenie” z polskimi realiami po czasie kilku latach niebytności w Polsce.

4.1 wyjazd „za pracą”

Wyniki badań dotyczące wyboru miejsca pracy przedstawiają nam, że ankietowani najchętniej wybierali Wielką Brytanię, a uściślając Anglię jako kraj, w którym najczęściej zarabiali na życie (55%). Brytyjscy pracodawcy cenią Polaków za wykształcenie, umiejętność dostosowania się do sytuacji i samodzielność. Aby pracować w Anglii na stanowisku średniego szczebla najlepiej jest mieć dyplom dobrej polskiej uczelni i bardzo dobrze znać język angielski. Spełniając te dwa kryteria można podjąć pracę. Nie dziwi więc fakt, że Polacy tak chętnie wybierali Wielką Brytanię jako kraj największych możliwości zawodowych i płacowych. Inne wybierane przez ankietowanych kraje, w których postanowili zarabiać na życie, chociaż już w znacznie mniejszym stopniu, to Holandia – wybrana przez 15%, Czechy i Irlandia, z których powróciło po 10% reemigrantów. Po 5% ankietowanych pracowało również w Danii i Niemczech.

Wykres 10.

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Respondenci pytani, czy zamierzają ponownie wyjeżdżać do pracy za granicę w 95% stwierdzili, że chcą znaleźć zatrudnienie w Polsce. Mają nadzieję, że doświadczenie i umiejętności, które nabyli - będą w ojczystym kraju procentować. Tylko 5% ankietowanych odpowiedziało, że „to zależy od tego, co się będzie działo, jeśli znajdę robotę tutaj to zostanę.”

Z badań wynika również, że respondenci w zdecydowanej większości (85%) przebywali na emigracji przez dłuższy czas, to znaczy powyżej 12 miesięcy. Wiąże się to przede wszystkim z tym, że ankietowani z niniejszym wyjazdem wzięli plany na przyszłość (mieszkanie, studia, samochód), a to wymagało zdobycia większych środków finansowych. Tylko 15% reemigrantów wyjechało na krótki okres, co z reguły powiązane było z pracą sezonową, mającą na celu dorobienie do kieszonkowego czy zdobycie dodatkowych funduszy, aby móc wyjechać na wakacje (np. w przypadku studentów).

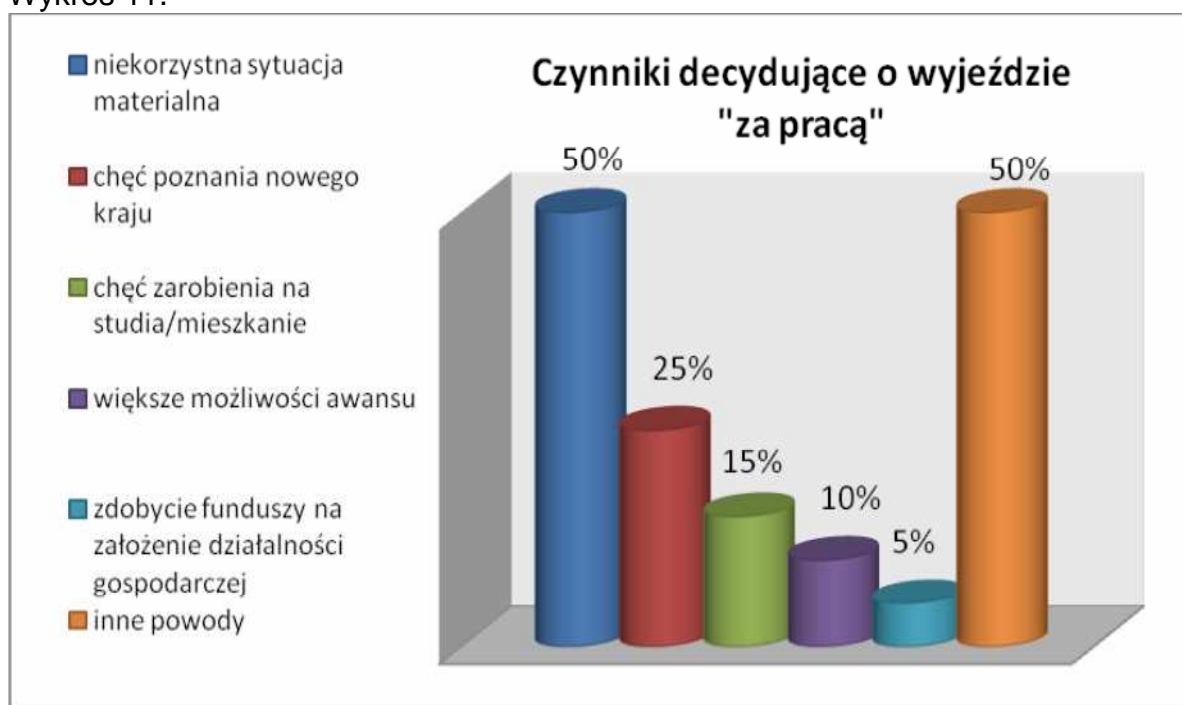
„Co skłoniło Pana/Panią do wyjazdu w poszukiwaniu pracy?” to pytanie zadano ankietowanym, aby poznać rzeczywiste przyczyny podróży zarobkowych każdego z nich i zrozumieć powody tak długich wyjazdów zagranicznych. Respondentom zaproponowano w ankiecie wachlarz 5 propozycji, mogli również

podawać swoje własne powody, nie mieszczące się w zaproponowanej ofercie. Badane osoby mogły również wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Jak się okazało najczęstszym motywem podjęcia decyzji o wyjeździe w poszukiwaniu pracy była „niekorzystna sytuacja materialna” – taki powód wyjazdu podaje połowa badanych. Kolejny najczęstszy powód wyjazdu to według 25% badanych „chęć poznania nowego kraju”, „chęć zarobienia na studia bądź na mieszkanie” to przyczyna wyjazdu dla 15% respondentów. Inne motywy, wymieniane były już rzadziej przez badanych – 10% wyemigrowało, ponieważ liczyło zagranicą na „większe możliwości awansu, a 5% w celu „zdobycia funduszy na założenie działalności gospodarczej”.

50% ankietowanych wskazuje natomiast na inne motywy swoich emigracji. Najczęstsze przyczyny, które podają to: „powody rodzinne”, „nie było dla mnie pracy w kraju”, „wyjechałam, żeby przy okazji uczyć się języka”, „powody finansowe, chciałem sobie więcej zarobić, wszyscy wyjeżdżali, więc chciałem zobaczyć jak tam jest”, „wysłała mnie firma do pracy, która ma w Czechach swoją filię”, „przyjechały osoby z danej firmy i zaproponowały nam pracę, bo w Polsce firma w której pracuję upadła”, „postanowiliśmy z kumplem tak spróbować jak tam jest, wyjechaliśmy tak po prostu, bo wszyscy wyjeżdżali wokół”.

Wykres 11.

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Dla zdecydowanej większości ankietowanych (85%) emigracja wiązała się z samodzielnym wyjazdem w poszukiwaniu pracy, a tylko 15% zabrało ze sobą swoje rodziny.

4.2 sposoby poszukiwania pracy

Badania dotyczące migracji zarobkowych dowodzą, że ankietowani niezbyt dobrze orientują się w zakresie pomocy dotyczącej pośrednictwa pracy zagranicą, ponieważ aż 70% reemigrantów na pytanie „Czy posiada Pan (i) wiedzę, jakie instytucje zajmują się kierowaniem do pracy zagranicą?” odpowiedziało negatywnie. Pozostałe osoby (30%) wiedziały, a niektóre potrafiły wskazać takie instytucje, jak np. konkretne agencje pracy. Respondenci wymieniali również „instytucje, które związane są z Eures”.

Niektórzy ankietowani chociaż posiadają wiedzę na temat sieci współpracy publicznych służb zatrudnienia, to gdy zapytano ich, czy rozważają możliwość skorzystania z usług Eures w 95% nie biorą pod uwagę możliwości takiej pomocy, a tylko 5% jest chętna poszukiwać pracy za pomocą Eures.

Wiemy już, że respondenci w większości nie posiadają wiedzy na temat instytucji, które kierują do pracy zagranicą, ale postanowiliśmy zapytać czy i za pośrednictwem jakiegokolwiek instytucji uzyskali pracę w kraju, do którego wyemigrowali.

Badania wykazały, że tylko 25% respondentów korzystało z agencji pośrednictwa pracy przy wyborze zatrudnienia. Zdecydowana większość wykorzystwała w tym celu własne kanały informacyjne, czyli 40% reemigrantów korzystała z pomocy znajomych:

Znalazłem pracę dzięki znajomym, którzy już jakiś czas pracowali i dali mi namiary na kilka fajnych firm i na początku pomogli też przeżyć.

25% znalazła pracę samodzielnie:

Znalazłam sobie sama, chodziłam od firmy do firmy i w końcu znalazłam.

A 10% poprzez macierzystą firmę w Polsce:

Poprzez firmę tu w Polsce, która wysłała nas do pracy w Czechach.

Dzięki firmie, w której pracowałem w Polsce.

4.3 bariery związane z poszukiwaniem pracy

Osoby decydujące się na wyjazd do pracy za granicę zostały zapytane czy podejmując taką decyzję, miały już zapewnione warunki zatrudnienia, czy raczej wyjeżdżały „w ciemno” licząc się z tym, że na początku potrzebne będzie im jakieś wsparcie finansowe wynikające z braku pracy.

Jak się okazało 80% respondentów poszukiwało pracy w kraju, do którego wyemigrowało „do miesiąca”, z tego 45% deklarowało, że albo „zaraz po przyjeździe praca była zapewniona” albo spędzali na poszukiwaniu zatrudnienia od godziny do trzech dni. „Do 3 miesięcy” zajęło poszukiwanie pracy 20% ankietowanych.

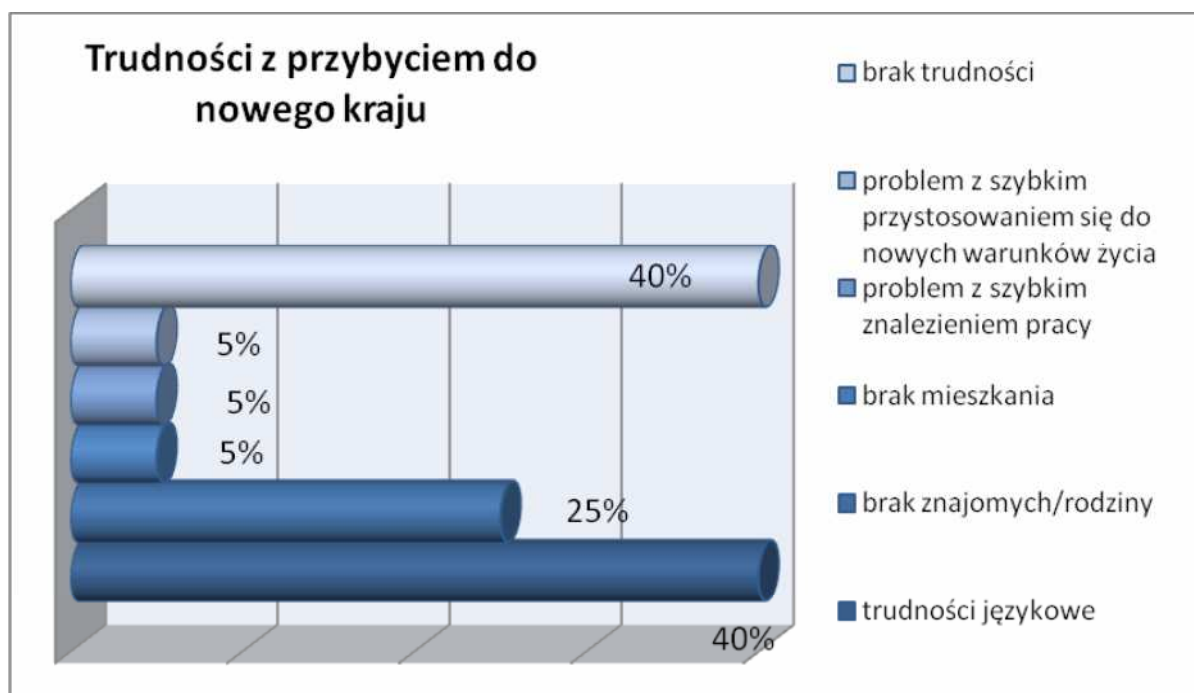
Z powyższego wynika, że respondenci nie podejmowali pochopnie decyzji związanej z wyjazdem za pracę. Wielu z nich zapewniło już sobie zarobek będąc jeszcze

w Polsce, albo zostali „ściągnięci” przez znajomych, którzy pomogli im w poszukiwaniu zatrudnienia i zaaklimatyzowaniu się w początkowej fazie pobytu.

„Co sprawiło Panu (i) najwięcej trudności w związku z przybyciem do innego kraju?” To pytanie zadano respondentom, aby dowiedzieć się, czy wystąpiły jakiegokolwiek przeszkody podczas poszukiwania pracy lub jakiegokolwiek problemy związane z przystosowaniem się do nowych warunków życia. Zaproponowana cafeteria zawierała 7 propozycji, spośród których respondenci mogli wskazywać na konkretne odpowiedzi – można było wybrać kilka propozycji.

Z badań wynika że trudności były – największym problemem dla 40% reemigrantów okazały się „trudności językowe”. Badani mimo, że w większości znali język, to na miejscu często okazywało się, że albo nie dosyć komunikatywnie albo wskazywali na problemy dialektyczne w poszczególnych regionach, co uniemożliwiało sprawne porozumiewanie się. Dla 25% emigrantów trudnością okazał się brak „znajomych czy rodziny”, na którą zawsze można liczyć podczas pojawiających się problemów. 5% ankietowanych łącznie wskazywało na takie problemy jak: „brak mieszkania”, „problem z szybkim znalezieniem pracy”, czy „problem z przystosowaniem się do nowych warunków życia”. Jedna z respondentek wskazała na inną, nie zaproponowaną w cafeteria przeszkodę, a mianowicie: „musiałam czekać na PPS number, który uprawnia do poszukiwania pracy”. Znalazła się również grupa 40% badanych, którzy odpowiedzieli, że „nie było żadnych problemów” w związku z przybyciem do nowego kraju.

Wykres 12.

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

4.4 warunki pracy

Podrozdział ten przybliży nam informacje, w jaki sposób ankietowani radzili sobie podczas poszukiwania pracy, czy praca którą wykonywali była zbieżna z ich kwalifikacjami i podobna do tej, jaką wykonywali będąc w kraju oraz czy zdarzyło im się utracić pracę i jak sobie wtedy radzili.

„Czy podejmując pracę zagranicą godził się Pan (i) na pracę niezgodną z kwalifikacjami zawodowymi?” 65% respondentów odpowiedziało, że taką pracę podjęło. Dlaczego tak się stało – respondenci w zasadzie odpowiadają w ten sam sposób – aby przeżyć, trzeba brać pod uwagę każdą pracę.

Pracowałem w fabryce żeby móc przeżyć, żeby opłacić sobie mieszkanie. Z zawodu jestem inżynierem, a pracowałem przy składaniu samochodów.

Pracowałem, gdzie się dało po prostu, żeby zarobić, żeby mieć kasę na codzienne życie, nie mam wyuczonego zawodu, więc robiłem co było, brałem co się napatoczyło.

Pracowałem najpierw na zmywaku, potem już lepiej bo składałem telewizory. Nie wybrzydza się na początku, człowiek przyjeżdża z innego kraju to musi się liczyć z pracą przynajmniej na początku niezgodną ze swoimi kwalifikacjami.

Jestem z zawodu malarzem, a pracowałem jako producent kwiatów - zrobiłem kurs operatora zwałowego i pracowałem. Taka praca się nadarzyła i nie będę wybrzydzał.

Oprócz pytania dotyczącego wykonywania pracy w innym zawodzie niż ten wyuczony czy wykonywany przez respondentów w kraju, postanowiono zapytać ich również „Jak wygląda pomoc osobom bezrobotnym w kraju, w którym Pan(i) pracował(a)?” Celem było też uzyskanie informacji, jak toczyły się losy ankietowanych pod względem zawodowym.

Połowa badanych nie potrafiła odpowiedzieć na powyższe pytanie, bo jak twierdzili, nigdy nie byli bez pracy w kraju, do którego wyemigrowali i nie mieli potrzeby orientować się w tej sprawie.

Nie wiem, nie interesowało mnie to, ja miałem pracę, pewnie jakbym był bezrobotny to bym wiedział, jak wygląda taka pomoc.

Druga połowa respondentów zna warunki pomocy i potrafiła określić na czym taka pomoc polega.

Trzeba zarejestrować się w "jobcentre". Przy rejestracji instytucja sprawdza, jakie kto ma warunki mieszkalne i na tej

podstawie przyznaje benefity. Jest taki zasiłek na czas pozostawania bez pracy, który pozwala się utrzymać na powiedzmy dogodnym poziomie.

Wiem, że są spore zasiłki, ale nie wiem, jak to dokładnie wygląda. Niektórzy ludzie nawet w czasie zasiłku w ogóle nie szukają i nie podejmują pracy.

Co tydzień otrzymuje się zasiłek (100 funtów) niezależnie od tego czy ktoś się sam zwolnił czy zwolnił pracodawca. Poza wypłatą zasiłków przychodzą do takiej osoby bezrobotnej również oferty pracy. Agencje pracy proponują pracę.

Dostaje się zasiłek, za który spokojnie można się utrzymać i nawet pozwalając sobie na wyjścia do klubu od czasu do czasu. Ale trzeba przepracować przynajmniej dwa lata. Można też dostać zasiłek zaraz po zarejestrowaniu się w pośrednictwie. Płatne są wszystkie podejmowane kursy, szkolenia, jak pośrednictwo skieruje.

Dużo lepsza niż w Polsce. Jest stałe ubezpieczenie, dotacje, zasiłek, dzięki któremu może człowiek swobodnie przeżyć. Za tamten zasiłek można w Polsce przeżyć w luksusie.

Z badań wynika, że żadna z osób nie była bezrobotna, o wszelkiej pomocy ze strony państwa dowiedziała się, obserwując sytuację na rynku czy dowiadując się od współemigrantów.

4.5 powrót do kraju

Zapytaliśmy respondentów „Jaki był powód Pana (i) powrotu?” Respondenci spośród 5 zaproponowanych wariantów do wyboru, mogli wybierać po kilka odpowiadających im alternatyw. Najczęstszym powodem przyjazdu z powrotem do Polski były „powody rodzinne” (40%). Ankietowani dopowiadali przy tej odpowiedzi, że powrót związany jest z chęcią założenia rodziny, podyktowany kłopotami osobistymi, zdrowotnymi swoich krewnych. Respondenci równie często (40%) wskazywali na inne, dodatkowe motywy swojego powrotu do kraju: „mam dyplom i nie chcę żeby leżał tylko w szufladzie, chcę pracować zgodnie z kwalifikacjami, nabywać staż pracy”, „skończyła się robota, firma zwinęła manatki”, „powrót do szkoły, chcę rozpocząć studia”, „koniec kontraktu”, „umowa była na czas określony i samoistnie się rozwiązała”. Pozostałe podawane powody powrotu do kraju spośród propozycji wymienionych w ankiecie to „tęsknota za krajem” i „możliwość wykorzystania w kraju zdobytych kwalifikacji” – tak wskazywało po 20% ankietowanych. 15% ankietowanych powróciło z powodu „utraty pracy”.

Pomimo powrotu ankietowanych z różnych względów do kraju, postanowiliśmy zapytać ich czy być może w późniejszym czasie przewidują ponowny wyjazd.

45% badanych na dzień przeprowadzania badań nie potrafiło odpowiedzieć na tak postawione pytanie. Większość z nich stwierdziła, że wszystko rozstrzygnie się w ciągu roku. Będzie miała na to wpływ sytuacja na naszym rynku pracy, sytuacja gospodarcza na świecie oraz powody osobiste ankietowanych. Spora grupa osób (40%) wskazała, że definitywnie nie rozważa dalszej emigracji. Respondenci chcą na miejscu wydatkować zarobione pieniądze, wykorzystać pozyskaną wiedzę. Tylko 15% ankietowanych jest zdecydowanych na wyjazd do konkretnego kraju, z tego 5% wskazało, że „jak będzie konkretna oferta za fajną kasę to gdzieś wyjadę, jest mi obojętne gdzie”.

Chcąc poznać opinię na temat rudzkiego rynku pracy z perspektywy poprzednich lat oraz sytuację gospodarczą z perspektywy innego kraju, postanowiliśmy spytać respondentów „Czy po powrocie odczuwa Pan (i) jakież różnice na rudzkim rynku pracy?”

Jak się okazuje - sytuacja na naszym rynku pracy według opinii respondentów nie kształtuje się zbyt optymistycznie, poszczególne osoby stwierdziły, że odczuwają niedosyt, zawiedzione tym, co zastały na miejscu, a tym czego się spodziewały.

40% uważa, że w zasadzie nic się nie zmieniło:

Nic się nie zmieniło. Ponad pół roku chodzę do urzędu i dopiero teraz udało mi się załatwić staż. Rozsyłałam też dużo maili z moimi CV, ale nic z tego nie wynika.

W sumie nie ma różnic. Oferty pracy są za kwoty najniższe. Za 1100 zł nie jestem w stanie wyżyć. Ja płacę 500 zł czynszu. Tak jak było źle, tak jest nadal.

35% respondentów z różnych powodów nie potrafiła odnieść się do tak postawionego pytania:

Na razie jeszcze nie wiem. Po powrocie udało mi się raz być na rozmowie kwalifikacyjnej, ale na tym się skończyło.

Trudno mi określić, nigdy wcześniej w Rudzie nie szukałem pracy. Ale ja bym nie poszedł pracować byle gdzie, chcę zdobyć uprawnienia, a potem szukać zgodnie z kwalifikacjami.

Nie odczuwam - jechałam od razu po szkole, nie orientowałam się w rynku pracy wtedy.

25% stwierdziło, że zastana sytuacja jest gorsza niż ta która była zanim opuszczali kraj.

Jest gorzej jak było, mniej ofert, mniej roboty. To znaczy robota jest, ale za parszywe stawki, z tego co proponują nie idzie wyżyć.

Jest gorzej niż było, mniej pracy, dobrze płatnej pracy.

Zamykając tą część ankiety - do naszych respondentów skierowaliśmy jeszcze jedno pytanie. Postanowiliśmy dowiedzieć się, jak po powrocie oceniają sytuację na rudzkim rynku pracy, czy być może zaobserwowali pewne niepokojące zmiany, czy zastana sytuacja w kraju, w naszym mieście może spowodować, że ludzie będą wyjeżdżać w poszukiwaniu lepszego życia? Po prostu - Czy według Pana (i) migracja może zagrażać rudzkiemu rynkowi pracy?

Większość respondentów (65%) uważa, że w zasadzie nie będzie aż tak wielkiego zainteresowania wyjazdem za pracą, z jednej strony ze względu na nieciekawą sytuację gospodarczą w Europie, ale także dlatego, że ludzie wracają z emigracji nierzadko z doświadczeniem zawodowym, konkretnymi planami na życie i zamierzają zrealizować te plany tutaj na miejscu, w swoim rodzinnym mieście, regionie.

Nie, jak więcej ludzi wyjedzie, to zostanie więcej miejsc pracy.

Raczej nie, tu na Śląsku nie jest źle. Tu raczej ludzie przyjeżdżają za pracą. Więcej ludzi ucieka z małych miejscowości. Nasz region jest uprzywilejowany, zawsze w którymś mieście znajdzie się pracę. Myślę, że w Rudzie też nie jest źle szukać pracy.

Chyba nie, bo ludzie jak wracają to tu u siebie podejmują pracę, nie szukają w innych miastach na Śląsku, tu mają znajomych, rodziny. Migracja nie zagraża bo jednak dużo ludzi wraca.

Nie - dużo ludzi przyjeżdża, być może będą zakładać swoje firmy.

Wydaje mi się, że nie. Ludzie owszem będą nadal wyjeżdżać jak euro będzie dobrze stało. Zresztą jak ludzie będą dostawać nadal poniżej 1500 zł na rękę to będą wyjeżdżać, ale nie w takim stopniu, żeby miało to zagrażać naszemu miastu.

25% respondentów uważa, że ewentualna migracja może być niepokojącym sygnałem dla naszego rodzimego miasta.

Nie wiem, jak dalej będą tak mało płacić to ludzie będą wyjeżdżać, będą z Rudy uciekać głównie zagranicę.

Myślę, że jeszcze będą wyjeżdżać i że tak szybko nie wrócą, przynajmniej tak zapowiadali moi znajomi.

Niektórzy ankietowani (10%) nie potrafili wypowiedzieć się na temat migracji.

Trudno powiedzieć, ale teraz ludzie wracają z powrotem, więc chyba nie będzie zagrażać.

Badana grupa reemigrantów to głównie ludzie młodzi do 30 roku życia, stanu wolnego ze średnim wykształceniem, znający język angielski i krótkotrwale bezrobotni. Większość osób to powracający nawet po kilku latach z Anglii reemigranci, którzy swój przyjazd motywowali głównie chęcią zakupu w kraju mieszkania, podjęciem dalszej nauki. Natomiast powodem wyjazdu zagranicę była dla ankietowanych niekorzystna sytuacja materialna, a także ciekawość i chęć poznania nowego kraju. Większość badanych pracę znalazło w ciągu miesiąca bądź natychmiast poprzez własne kanały informacyjne, nie posiadając w zasadzie wiedzy, jakie instytucje mogłyby pomóc im uzyskać zatrudnienie. Na miejscu pojawiały się również różnorodne bariery - największą sprawiły respondentom trudności językowe, ale również spora część ankietowanych nie napotkała na żadne przeszkody. Większość respondentów poszukując zatrudnienia zgadzała się na pracę nie związaną z ich kwalifikacjami, bo jak twierdzili, „aby zarobić, bierze się wszystko co nawinie się pod rękę”. Część respondentów nie potrafiła wskazać jak wygląda pomoc osobom bezrobotnym w kraju, w którym przebywali, co zapewne wynika z tego, że nikt z badanych nie utracił pracy. Na pytanie dlaczego w takim razie wrócili, dla większości były to powody rodzinne, bądź chęć rozpoczęcia nauki w rodzinnym kraju. Ankietowani nie chcą lub na razie nie wyrażają chęci ponownego wyjazdu zagranicę w poszukiwaniu pracy. Nie są niestety również pozytywnie nastawieni do zastanej sytuacji gospodarczej, twierdząc, że albo nic w Rudzie

Śląskiej się nie zmieniło, albo wręcz jest gorzej niż było, zanim opuszczali rodzinne miasto. Mimo to nie uważają, że migracja może zagrażać naszemu rynkowi pracy, ponieważ emigranci powracają i to często z konkretnymi planami, które chcą realizować w Rudzie Śląskiej, dzięki zdobytym na emigracji środkom finansowym i doświadczeniom.

5. Imigranci⁷

Osoby, które przybyły do Rudy Śląskiej z innych miast naszego kraju to w większości kobiety, które stanowią 70% ankietowanych. Również większość wszystkich badanych to ludzie młodzi do 30 roku życia (70%) z wykształceniem średnim (60%), pozostała ilość (po 10%) posiada wykształcenie podstawowe, zawodowe, wyższe oraz nie posiada żadnego wykształcenia. Również 60% badanych to osoby stanu wolnego, a 40% to mężatki oraz żonaci. Wszyscy respondenci to osoby krótkotrwale bezrobotne, ponieważ zarejestrowane do 6 miesięcy i krócej. Mimo, iż imigracja w tym wypadku dotyczyła tylko poruszania się w obrębie tego samego kraju, postanowiliśmy zapytać mimo to o znajomość języków obcych. 80% badanych może pochwalić się znajomością języka angielskiego (po 30% w stopniu zaawansowanym i dobrym i 20% w stopniu podstawowym). 20% zna język niemiecki w stopniu podstawowym, a po 10% język francuski i grecki w stopniu podstawowym.

Rozdział ten ma nam przybliżyć powody, dla których respondenci zdecydowali się na przyjazd do naszego miasta, przedstawić czy i na jakie trudności napotkali podczas poszukiwania pracy, a także w jakim stopniu rynek pracy w Rudzie Śląskiej różni się od rynku pracy w mieście, z którego przybyli.

5.1 przyjazd „za pracą”

Respondenci w zasadzie w większości (60%) planują dłuższy pobyt w naszym mieście, wiąże się to przede wszystkim z chęcią pozyskania pracy na dłuższy czas bądź na stałe. Niektórzy chcieliby założyć tutaj swoje rodziny, z czym rzecz jasna wiąże się stały zarobek. Pozostałe 40% stwierdziło, że przewidują raczej krótkotrwały

⁷ Imigrant - osoba, która przybyła zza granicy do innego kraju w celu osiedlenia się. W naszym przypadku osoba, która przybyła z innego miasta w naszym kraju do Rudy Śląskiej.

pobyt w Rudzie Śląskiej tzn. do 12 miesięcy bądź nawet krócej. Ankietowani szczególnie młodzi czasami podkreślali, że przybyli tutaj w celu zarobienia na studia, na swoje własne potrzeby, gdyż ze względu na dużą aglomerację miejską, można tu łatwiej zdobyć pracę, a Ruda Śląska usytuowana jest blisko większych miast naszego regionu i znacznie tańsza od niektórych miejscowości Górnego Śląska, co przekłada się też na niższe ceny przy wynajmie bądź wykupie mieszkania.

Ankietowani czasami już przy pytaniu o długość pobytu w Rudzie Śląskiej wypowiadali się na temat powodów swego przyjazdu do naszego miasta (co zostało wspomniane w poprzednim zagadnieniu), ale gdy zapytano ich wprost „Co zadecydowało, że podjął Pan (i) decyzję o wyjeździe w poszukiwaniu pracy”? motywów znalazło się więcej.

Zdecydowana większość badanych (90%) podawała zupełnie inne przyczyny niż te zaproponowane w ankiecie, dla których przybyli do naszego miasta (przy tym pytaniu możliwy był więcej niż jeden wariant do wyboru). Otóż najczęściej wymieniane to powody rodzinne, dalsza edukacja, a także pojawiły się takie odpowiedzi jak: „chęć powrotu do korzeni i szlifowanie języka” (respondent miał na myśli większą dostępność szkół językowych). Inne wymieniane (spośród zaproponowanej cafeterii) czynniki to „niekorzystna sytuacja materialna” (20%), „chęć poznania nowego miasta” i „większe możliwości awansu (po 10%).

Gdy zapytano respondentów czy przyjazd do Rudy Śląskiej wiązał się z przeprowadzką całej rodziny – ankietowani w większości (80%) stwierdzili, że przybyli sami. Niektórzy zamierzają „ściągnąć” rodzinę ale tylko w przypadku, gdy uda się tutaj zdobyć ciekawą ofertę pracy i uzyskać odpowiednie warunki lokalowe. 20% badanych przybyła ze swoimi krewnymi, aby w Rudzie Śląskiej wspólnie rozpocząć poszukiwanie pracy, urządzić mieszkanie i wychowywać dzieci.

5.2 bariery związane z poszukiwaniem pracy

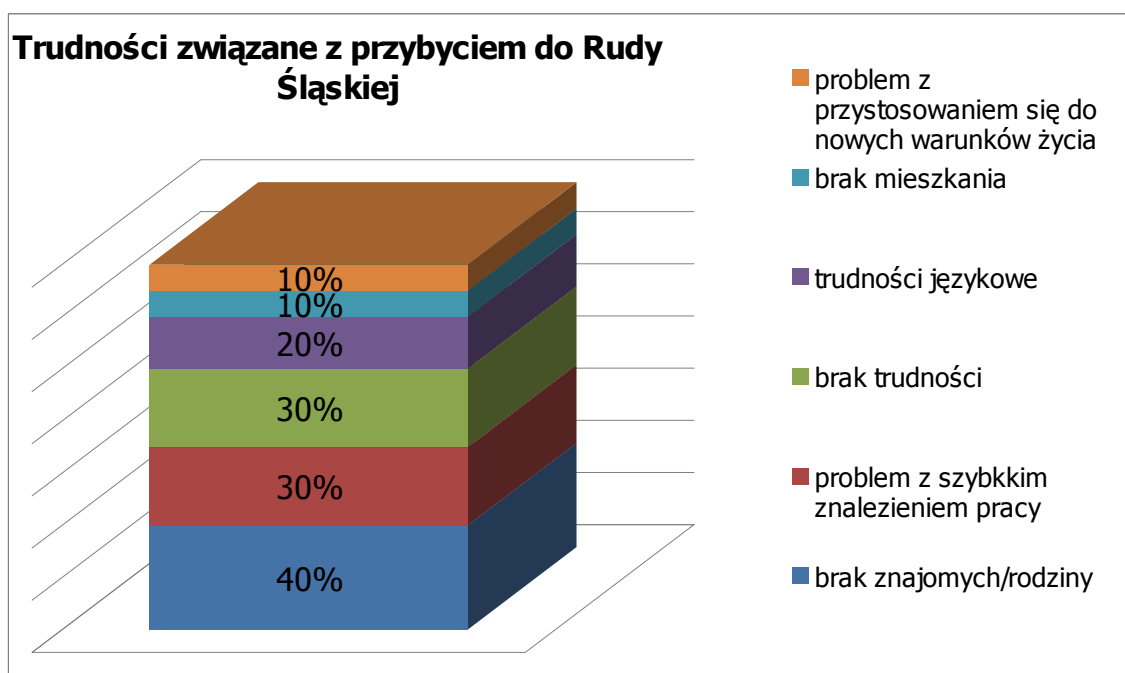
Jak się okazuje respondenci, którzy przybyli do naszego miasta nie mają większych problemów ze znalezieniem pracy. 80% deklaroowało, że pracę znalazło już w ciągu miesiąca, większość nawet w kilka dni, tylko 20% poszukiwało pracy do sześciu miesięcy. Pytane osoby często podkreślały, że były bardzo zdecydowane i nastawione na szybkie pozyskanie zatrudnienia, co wynikało jak wspomniano powyżej z chęci zarobienia na studia, ściągnięcia rodziny itp.

Probleatów ze znalezieniem pracy w zasadzie nie było w ogóle, ale pojawiły się przeszkody, na które napotykali respondenci w związku z bezpośrednim przybyciem do naszego miasta. Najwięcej respondentów (40%) deklaroowało, że przyjazd tutaj związany był z opuszczeniem znajomych i rodziny i na taką trudność, czyli radzenie sobie bez pomocy przyjaciół, ankietowani najczęściej się uskarżali. Inną przeszkodą dla 30% badanych był problem z szybkim znalezieniem pracy, tutaj z reguły wypowiadali się ci ankietowani którzy poszukiwali pracy przez dłuższy okres, czyli do pół roku. Również 30% badanych stwierdziło, że nie wystąpiły żadne problemy w związku z aklimatyzacją i poszukiwaniem pracy w Rudzie Śląskiej.

Zaskakującym okazało się to, że imigranci (wprawdzie w niewielkiej liczbie – tylko 20%) wskazywali również na trudności językowe, gdzie w zasadzie problem ten odnosił się wyłącznie do emigrantów. Podając taką przyczynę jako trudności z zaaklimatyzowaniem się, wyjaśniali że chodziło o gwarę śląską, która czasem potrafiła skutecznie utrudnić porozumiewanie się z mieszkańcami, szczególnie niektórych dzielnic naszego miasta, a czasem brak jej znajomości wzbudzał niechęć rudzian w stosunku do nich.

Inne z problemów wymieniane były już rzadziej przez ankietowanych - brak mieszkania i problem z przystosowaniem się do nowych warunków życia wskazało po 10% badanych.

Wykres 13.

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Zagadnieniem, które również powiązane jest z barierami związanymi z poszukiwaniem pracy są różnice między rynkiem pracy Rudy Śląskiej, a rynkiem pracy w mieście skąd przybył respondent. Ankietowani zostali poproszeni, aby wypowiedzieli się na temat sytuacji gospodarczej w swoim mieście i porównali ją z tym co zaobserwowali w Rudzie Śląskiej.

Czy sytuacja ekonomiczna sprzyja poszukiwaniu tutaj pracy? Okazuje się, że połowa respondentów twierdzi, że naszym mieście jest więcej możliwości pozyskania ciekawej, lepiej płatnej pracy.

Tutaj jest więcej możliwości rozwoju, więcej miast obok siebie, gdzie można poszukiwać pracy.

W warmińsko-mazurskim w Dylewie jest gorzej z zarobkami, mało ofert pracy, ale za to od razu proponują środki na podjęcie działalności gospodarczej, zaraz po zarejestrowaniu się.

W Rudzie Śl. jest więcej ofert pracy i pod względem finansowym jest lepiej, ale z kolei tutaj trzeba liczyć na samego siebie, a u mnie (Łódź) pomoc MOPS-u jest większa, są znajomi, rodzina.

W Rudzie jest więcej możliwości znalezienia pracy niż w Suchej Beskidzkiej. U mnie mogłabym co najwyżej pracować tylko w sklepie.

Oczekiwania niektórych z osób nie współgrały z tym, co mieli okazję zaobserwować w naszym mieście. Cześć respondentów twierdziła też, że brak im rodziny, znajomych, którzy są cennym źródłem wiedzy podczas poszukiwania pracy.

U mnie było mi łatwiej o pracę (Mińsk Mazowiecki), bo miałem znajomych, którzy pomagali. Tutaj nikogo nie znałem, praktycznie mogłem liczyć na samego siebie. O pracę nie jest lekko, a wydatków dużo, drogie mieszkania.

Są duże różnice, w Warszawie choć jest droższe życie to i tak zarobki są wysokie, inaczej niż w Rudzie Śl. Jest więcej pracy, szybciej można ją znaleźć, jest więcej możliwości awansu, szybciej człowiek zdobywa kwalifikacje.

Więcej ofert jest w Słupsku, korzystniejsze oferty pod względem finansowym, większy wachlarz możliwości.

Imigranci, którzy przybywają do naszego miasta to osoby młode, wolne, w szczególności kobiety. Ankietowani swój przyjazd motywują założeniem tutaj rodziny, podjęciem nauki, dlatego w większości planują dłuższy pobyt. W większości przybyli do Rudy Śląskiej sami, a „ściągnięcie” rodziny uzależniają od możliwości finansowych. W zasadzie nie pozostają bez pracy przez dłuższy czas, ponieważ dosyć spora liczba respondentów już po miesiącu opuszcza nasze statystyki. Z przyjazdem do naszego miasta wystąpiły również pewne problemy, ankietowanym brak przynajmniej na początku wsparcia znajomych i rodziny.

6. Przyszli emigranci⁸

Mimo, że tak wiele mówi się o kryzysie gospodarczym na świecie, to jednak Polacy podejmują decyzje o wyjeździe zagranicę w poszukiwaniu pracy. Zmienił się trochę kierunek, w którym udają się potencjalni emigranci, ze względu na postępujące zmiany gospodarcze i zmieniające się priorytety.

„Po Wielkiej Brytanii i Irlandii przyszedł czas na emigrację do Holandii. Trzy czwarte emigrantów zamierza zostać w tym kraju dłużej niż 5 lat. Co czwarty Polak twierdzi, że w Holandii czuje się jak w domu. Aby ułatwić sobie start, na potęgę uczą się holenderskiego i zaprzyjaźniają z sąsiadami.

Z opublikowanych wczoraj w Hadze badań "Nowo przybyli polscy emigranci w Holandii", przeprowadzonych przez holenderski instytut badania opinii publicznej TNS NIPO, wynika, że aż 36 proc. Polaków, którzy przyjechali w 2000 r., zamierza zostać na stałe. A 40 proc. osób nie planuje powrotu do ojczyzny w ciągu najbliższych 5 lat. Swoje plany zmieniliby jedynie wtedy, gdyby stracili pracę i długo nie mogli znaleźć kolejnej. A to dotąd się nie zdarzało.

Im dłużej Polacy przebywają w tym kraju, tym mniejszą mają ochotę na powrót do kraju. Z grupy osób, które wyemigrowały w latach 2000-2006 r., połowa już osiedliła się na stałe. W dodatku 40 proc. emigrantów, których partnerzy zostali w kraju, zamierza w najbliższym czasie ściągnąć ich do Holandii.

Wszystko dlatego, że Holandia jako kraj imigracyjny cieszy się niezwykle popularnością. Z najnowszej "Diagnozy społecznej" wynika, że Holandia jest drugim krajem, po Niemczech, do którego chcą wyemigrować nasi rodacy. Szacuje się, że jest tam nas już 150 tys. Jeżdżą nawet ci, którzy do tej pory pracowali w Wielkiej Brytanii czy Irlandii. Do Niderlandów przyciąga ich to, że zwykle razem z pracą otrzymuje się mieszkanie służbowe. Niebagatelne znaczenia ma także fakt, że Holandia znajduje się niedaleko Polski, co umożliwia emigrantom utrzymywanie kontaktu z rodziną.

Wkrótce emigrantów z Polski będzie w tym kraju znacznie więcej. Wyjadą absolwenci, którzy teraz w Polsce mają ogromne problemy ze znalezieniem pracy.

⁸ Emigrant – osoba wyjeżdżająca z jednego państwa do drugiego. W naszym przypadku osoba, która planuje wyjazd do pracy zagranicę.

Dziś wśród nowej, holenderskiej Polonii zaledwie 16 proc. osób ukończyło 45. rok życia.

Do Holandii, podobnie jak na Wyspy, emigrują osoby dobrze wykształcone. Z badań wynika, że 58 proc. polskich emigrantów ma średnie, a 23 proc. wyższe wykształcenie. Co czwarty emigrant nadal się kształci.

Bo chociaż Holandia podobnie jak i inne kraje europejskie zmaga się z kryzysem, pracy dla Polaków na razie nie brakuje - aż 90 proc. emigrantów ma legalną pracę. To dlatego, że Polacy mimo wykształcenia wykonują prace poniżej kwalifikacji. Najwięcej, bo 58 proc. naszych rodaków pracuje na stanowisku robotnika niewykwalifikowanego, a co trzeci ocenia, że posiada za wysokie kwalifikacje w stosunku do pracy, którą wykonuje.

Większość pracuje w zawodach, których nie chcą wykonywać Holendrzy: na farmach przy zbiorze szparagów i przy taśmach produkcyjnych. Na pracę na lepszych stanowiskach raczej nie mają szans. Nawet jeśli ukończyli studia.

Poszukiwani są zwłaszcza hydraulicy, malarze, spawacze i stolarze. Oni zarabiają tyle co miejscowi fachowcy. Holendrzy wolą jednak Polaków bo są szybsi i solidniejsi. Jednak mimo wszystko prawie połowa Polaków jest zadowolona z pracy, którą wykonuje. A 60 proc. z osób, które zdecydowały się zostać w Holandii na stałe, uważa, że pracuje im się lepiej w Holandii niż w Polsce. Zadowoleni są zwłaszcza z pieniędzy, które zarabiają: aż 70 proc. uważa, że ich pensje są wysokie. A większość z nich nie dostaje więcej niż tysiąc euro na rękę miesięcznie.

Polacy nie tylko chcą w Holandii zostać na stałe, ale coraz częściej zależy im, aby wtopić się w lokalną społeczność. Nie zamykają się już w "polskich gettach", ale 44 proc. Polaków ma codzienny kontakt z sąsiadami, co piąty kontaktuje się z nimi raz na tydzień. Nie mają także większych problemów z porozumiewaniem się. Więcej niż połowa Polaków w Holandii bardzo dobrze radzi sobie z językami, jak np. holenderskim i angielskim. Problem jednak w tym, że Holendrzy nie są do nas tak przyjaźnie nastawieni jak my do nich. Nie chcą u siebie Polaków: organizują przeciwko nim demonstracje i wiece, zdarzały się też przypadki pobicia polskich pracowników⁹.

Powyższy artykuł ma odzwierciedlenie w wynikach badań przeprowadzonych wśród rudzkich emigrantów.

⁹ <http://opole.naszemiasto.pl>

Rudzcy potencjalni emigranci to głównie mężczyźni (80%) z reguły w młodym wieku (respondenci do 40 roku życia stanowią 80% badanych).

Połowa wszystkich ankietowanych posiada wykształcenie zawodowe, 30% wykształcenie średnie, zaś po 10% gimnazjalne i wyższe. Większość respondentów (70%) jest stanu wolnego, 20% to rozwódki i rozwodnicy, a 10% to osoby zamężne i żonate. Większość respondentów to również osoby, które nie zasilają na zbyt długo naszych statystyk (80% ankietowanych widnieje w nich do 6 miesięcy), a 20% respondentów pozostaje bez pracy do 12 miesięcy. W przypadku znajomości języków obcych, 70% respondentów wykazuje się znajomością języka angielskiego (około 28% w stopniu podstawowym, tyle samo w stopniu dobrym i 14% w stopniu zaawansowanym). 40% zna język niemiecki (30% w stopniu podstawowym, zaś 10% w stopniu dobrym). Badani znają również inne języki obce, takie jak: rosyjski (20% w stopniu podstawowym), czeski (20% w stopniu dobrym), włoski (10% w stopniu podstawowym) i język holenderski (10% w stopniu podstawowym).

Poniższy rozdział ma nam przybliżyć powody, dla których respondenci decydują się na wyjazd z kraju, określić dokąd zamierzają wyjechać oraz czy wyrażają chęć skorzystać w tym zakresie z pomocy instytucji, które zajmują się kierowaniem do pracy zagranicą.

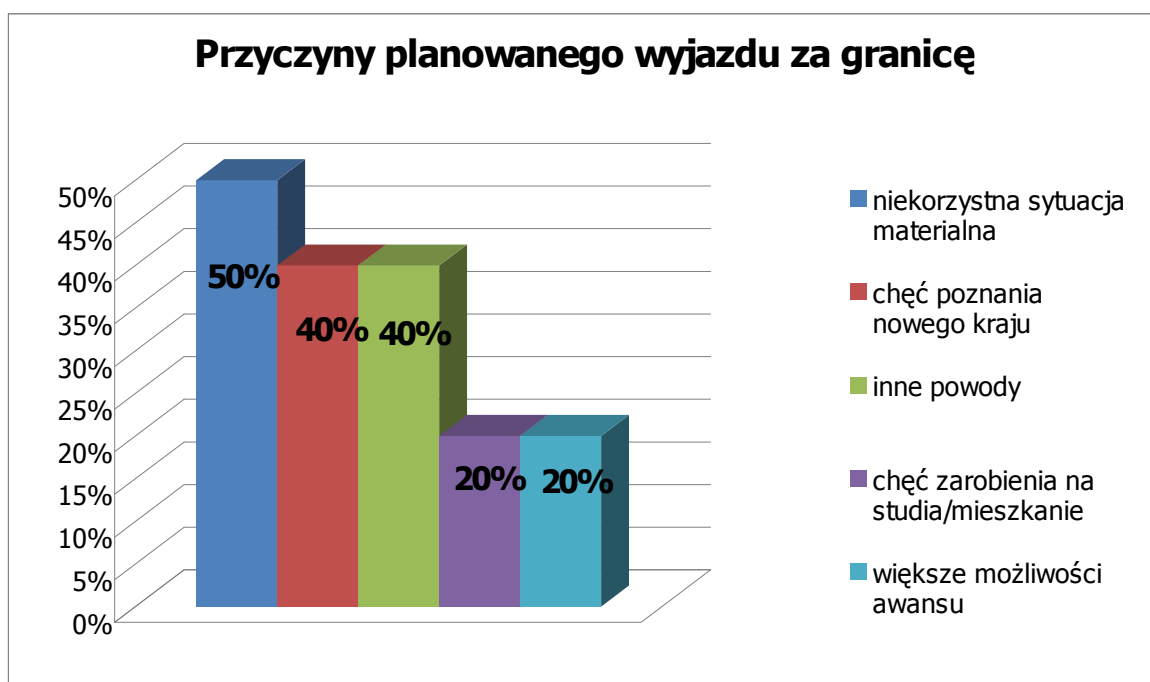
6.1 przewidywany wyjazd „za pracą”

Ankietowani zapytani, dokąd mają zamiar wyjechać w poszukiwaniu pracy najchętniej wybierają Holandię (40%), jest to obecnie kraj, który cieszy się największym powodzeniem pod względem chęci podjęcia pracy zagranicą. Anglia nadal pozostaje w czołówce, lecz nie jest już tak często wybierana jako atrakcyjne miejsce do znalezienia zatrudnienia (tylko 30% respondentów deklaruje, że to właśnie tam chciałoby podjąć pracę). Inne państwa, w których respondenci wyrażali chęć podjęcia zatrudnienia to Grecja, Czechy i Hiszpania.

Swój wyjazd za granicę prawie wszyscy ankietowani (80%) rozpatrują w dłuższym okresie czasu, czyli powyżej 12 miesięcy. Jeden z ankietowanych stwierdził, że jego celem jest nauka języka i zdobycie kwalifikacji, które umożliwią mu pracę nie tylko w Polsce, ale pozwolą wykorzystać nabytą wiedzę w całej Unii Europejskiej, a to wymaga czasu. 10% respondentów planuje krótkotrwały wyjazd, związany tylko z pracą sezonową, natomiast kolejne 10% badanych stwierdziło, że „chciałbym najpierw na sezon, a potem spróbować na dłużej”.

Głównym powodem, dla którego ankietowani biorą pod uwagę wyjazd w poszukiwaniu pracy poza granice naszego państwa, to niekorzystna sytuacja materialna, w jakiej znaleźli się respondenci – tak twierdzi połowa badanych. Wyjazd w poszukiwaniu pracy to główna przyczyna wyjazdu, ale pobocznym powodem emigracji była również chęć zwiedzenia, poznania kultury i zabytków nowego kraju – tak deklaruje 40% ankietowanych. Część respondentów (40%) podawała również inne motywy, dla których postanowili wyemigrować z naszego państwa, były to np. „chęć zarobienia na bieżące potrzeby”, „zarobienie więcej pieniędzy na życie, dorobienie do emerytury”, „nie mogłem w Polsce znaleźć pracy” czy po prostu „dołączenie do znajomego”. 20% badanych ma zamiar wyjechać aby zdobyć pieniądze na dalsze kształcenie bądź na kupno w Polsce mieszkania. Kolejne 20% wiąże ze swoim wyjazdem zdobycie dodatkowych kwalifikacji, co przełoży się na większe możliwości awansu w Polsce.

Wykres 14.

Źródło: badania własne PUP Ruda Śląska

Przy okazji pytania o powody emigracji, postanowiliśmy dowiedzieć się, czy respondenci rozważają wyjazd z rodziną czy raczej w pojedynkę.

Jak wynika z badań, żaden z ankietowanych nie zamierza wyjeżdżać ze swoimi krewnymi. Niektórzy respondenci deklarują, że sprowadzenie rodziny będzie wiązało się z możliwie szybkim uzyskaniem zatrudnienia, a co za tym idzie - zapewnieniem im stabilizacji finansowej i odpowiednich warunków mieszkalnych.

6.2 sposoby poszukiwania pracy

Respondentów zdecydowanych na wyjazd w poszukiwaniu pracy zapytano czy posiadają wiedzę, jakie instytucje zajmują się kierowaniem do pracy zagranicą. 80%

ankietowanych potrafiło wskazać takie placówki – 40% wymieniło urzędy pracy, w tym wspominając o usługach Eures, jako sieci współpracy publicznych służb zatrudnienia. Pozostałe 40% wskazało na agencje pośrednictwa pracy i agencje pracy tymczasowej.

Aby sprawdzić czy powyższe pytanie ma swoje przełożenie w postaci chęci skorzystania z usług w/w instytucji, a w szczególności z takich, które wspierają mobilność w dziedzinie zatrudnienia na poziomie międzynarodowym – zapytano więc ankietowanych „Czy rozważa Pan (i) możliwość skorzystania z usług Eures przy wyjeździe do pracy zagranicę?” Okazuje się, że 20% badanych bierze pod uwagę korzystanie z takich usług, zaś 70% woli skorzystać z pomocy znajomych czy agencji zatrudnienia, przy wyborze odpowiedniej pracy. 10% respondentów aktywnie przegląda oferty Eures, które są jednym ze sposobów poszukiwania pracy poza granicami naszego kraju. Dowodem na to jest wypowiedź jednego z ankietowanych: „.... przeglądam regularnie, ale nie ma na dzień dzisiejszy konkretnej, interesującej mnie oferty”.

Wśród osób, które zamierzają wyjechać z kraju w poszukiwaniu pracy większość stanowią młodzi, nieżonaci mężczyźni. Natomiast wszyscy respondenci to z reguły osoby, które na krótko zasilają statystyki naszego urzędu oraz wykazujący się znajomością języka angielskiego. Emigracja w ich przypadku dotyczyć będzie wyłącznie wyjazdu za granicę, a w szczególności podróży do Holandii. Ankietowani najchętniej wyjechaliby do pracy w pojedynkę i z powodu niekorzystnej sytuacji materialnej, na okres przekraczający 12 miesięcy. Jeśli chodzi o poszukiwanie pracy, zdecydowana większość badanych wie, jakie instytucje kierują do pracy zagranicą, w tym połowa wskazała na urzędy pracy, ale już w przypadku pytania czy ankietowani rozważają możliwość skorzystania z usług Eures, to zdecydowana większość preferuje pomoc znajomych.

7. Podsumowanie

Jednym z najważniejszych celów projektu PUP – „Profesjonalne Upowszechnianie Pracy” jest tworzenie i rozwój systemu monitorowania i prognozowania sytuacji na lokalnym rynku pracy z powodu dynamicznie zachodzących zmian. Dotarcie ze skuteczną pomocą do osób bezrobotnych wymaga scharakteryzowania ich potrzeb i oczekiwań zawodowych w zakresie usług i instrumentów rynku pracy oraz określenie roli rudzkiego urzędu jako pośrednika i pomocnika w zatrudnieniu. Czwarty podprojekt badawczy Pilotażowego Programu Badań Jakościowych miał odpowiedzieć na powyższe założenia.

Badanie dotyczące migracji zarobkowych skierowane zostało do trzech grup osób bezrobotnych: reemigrantów czyli osób, które powróciły z zagranicy, imigrantów – osób, które przyjechały do naszego miasta oraz osób, które zamierzają wyjechać w poszukiwaniu pracy za granicę. Najliczniejszą grupą okazała się grupa reemigrantów. Osoby, które powróciły z emigracji stanowiły połowę wszystkich biorących udział w badaniu.

Wielu ankietowanych wróciło bądź przybyło do naszego miasta, licząc na uzyskanie atrakcyjnego zatrudnienia. Ich wędrówka po rudzkim rynku pracy rozpoczęła się od rejestracji w urzędzie pracy, na który poniekąd liczą jako pomocnika i pośrednika w zatrudnieniu. Stan pozostawania bez pracy nie jest okresem łatwym, toteż w tym czasie respondenci najczęściej mogą liczyć na pomoc znajomych, rodziny, a także jedynej, najczęściej wymienianej instytucji – właśnie urzędu pracy. W poszukiwaniu pracy nie pomaga małe doświadczenie zawodowe, zbyt duże wymagania pracodawców, brak znajomych, rodziny oraz nieodpowiedni wiek – przynajmniej na takie bariery napotykali migranci biorący udział w badaniach. Jak dotąd urząd pracy cieszył się dość wysoką popularnością wśród naszych ankietowanych, ponieważ frekwencja korzystania z usług naszej instytucji wynosiła w każdym przypadku powyżej 50%. Zaś usługami, z których najchętniej korzystają ankietowani to pośrednictwo pracy oraz subsydiowane formy zatrudnienia – staż.

Głównym powodem, dla którego respondenci podejmują decyzję o wyjeździe poza granice państwa i miasta to niekorzystna sytuacja materialna w której się

znaleźli. Ankietowani mają nadzieję zrealizować swoje życiowe plany i z tego też powodu ich wyjazdy/przyjazdy wiązały się z długotrwałym pobytem lub przyjazdem w celach zarobkowych. Migranci (reemigranci i przyszli emigranci) jak się okazuje poszukują pracy w zasadzie na własną rękę, ponieważ nie rozważają możliwości skorzystania z usług Eures, która pośredniczy w poszukiwaniu pracy zagranicą. Grupa respondentów (reemigranci) nie posiada też wiedzy, jakie instytucje kierują do pracy poza granice naszego państwa. Ankietowani nie mają jednak problemu z poszukiwaniem pracy, ponieważ zdecydowana większość znajduje zatrudnienie do miesiąca, a nawet jak twierdzi wielu badanych „zaraz po przyjeździe praca jest zapewniona”, z czego wynika że osoby, które zdecydowały się na wyjazd nie podjęły pochopnie swych decyzji, rozeznały rynek kraju/miasta, do którego miały/mają zamiar emigrować. Nie znaczy to, że po przyjeździe nie pojawiały się różnorodne przeszkody związane z przystosowaniem się, z aklimatyzacją itd. Dla emigrantów mimo znajomości języka to jednak bariera językowa okazała się najczęściej wymienianą przeszkodą utrudniającą codzienne życie, poszukiwanie pracy. Innym powodem równie ważnym okazał się także brak znajomych czy rodziny, którzy niewątpliwie są siłą napędzającą podczas zdobywania nowych życiowych doświadczeń. Imigranci przybywają do naszego miasta z mniejszych miejscowości naszego kraju, głównie z powodu większych możliwości pozyskania ciekawszej, lepiej płatnej pracy.

Z badań wynika również, że ponad połowa respondentów (w zasadzie reemigranci) nie pracowało w swoich zawodach, ponieważ jak to określali „nie wybrzydza się, jak ktoś chce zarobić, bierze każdą robotę”. Okazuje się też, że ankietowanych przebywających na emigracji nie „dotknęło” bezrobocie, ponieważ wiele osób nie ma pojęcia jak wygląda pomoc osobom, które utraciły pracę, a ci którzy mają wiedzę na ten temat dowiedzieli się tego od swoich znajomych lub obserwując sytuację na rynku pracy. Bardzo dużo osób wróciło z emigracji do kraju generalnie z powodu nieciekawej sytuacji gospodarczej w większości krajów, ale prócz tego każdy z ankietowanych posiada swoje własne powody przyjazdu z powrotem do kraju. Te głównie wymieniane, to po prostu powody rodzinne oraz koniec umowy, na czas której zawarty był stosunek pracy. Respondenci nie są również pewni czy chcą ponownie wyjeżdżać zagranicę w celach zarobkowych, wolą wykorzystać na miejscu zdobyte kwalifikacje, zainwestować zarobione pieniądze.

Większość ankietowanych po powrocie do Rudy Śląskiej nie dostrzegło różnic pomiędzy tym co było zanim wyjechali, a tym co zastali, wiele osób uważa wręcz, że jest nawet gorzej. Respondenci sądzą natomiast, że nie będzie dużego zainteresowania wyjazdami z naszego miasta szczególnie zagranicę, gdyż jak twierdzą ankietowani sytuacja w poszczególnych krajach jest wszędzie podobna i na razie nie warto wyjeżdżać, do czasu aż sytuacja się uspokoi. Według respondentów migracja nie może zagrażać rudzkiemu rynkowi pracy, część osób wraca też z kapitałem wiedzy, doświadczenia i środków finansowych, które chcą wykorzystać w naszym mieście.

Migranci biorący udział w ankiecie to głównie młode osoby, których głównym motywem wyjazdu/przyjazdu w celach zarobkowych jest niekorzystna sytuacja materialna, a zarobione środki finansowe pozwolą spełnić ich zawodowe i życiowe plany.

Uzyskane w wyniku badania dane, pozwalają na rozpoznanie kierunków popytu i podaży na lokalnym rynku pracy. Przeprowadzone badania bez wątpienia stanowią też będą podstawę kolejnych działań w przyszłości.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Pilotażowy Program Badań Jakościowych realizowany jest w ramach projektu „PUP – Profesjonalne Upowszechnianie Pracy współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego - poddziałanie 6.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

MIGRACJE ZAROBKOWE

(dotyczy wszystkich grup)

1. Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w naszym mieście?

- a) ośrodków pomocy społecznej
- b) organizacji Caritas
- c) urzędu pracy
- d) agencji zatrudnienia
- e) administracji publicznej
- f) znajomych
- g) rodziny
- h) samego siebie
- i) inne *(wymienić jakie)*

.....
.....

(dotyczy wszystkich grup)

2. Jakie czynniki powodują trudności w znalezieniu pracy w naszym mieście?

- a) wiek
- b) długość pozostawania bez pracy
- c) małe doświadczenie zawodowe
- d) niskie wykształcenie
- e) dyspozycyjność

- f) brak znajomości
- g) płeć
- h) zbyt duże wymagania pracodawców
- i) inne (*proszę wymienić jakie*)

.....

.....

(dotyczy wszystkich grup)

3. Czy korzystał Pan (i) kiedykolwiek z pomocy urzędu pracy w celu zdobycia zatrudnienia?

a) tak korzystałem/korzystałam z

- pośrednictwa pracy
- szkoleń
- robót publicznych
- prac interwencyjnych
- stażu
- przygotowania zawodowego
- środków na podjęcie działalności gospodarczej
- kluby pracy
- zajęcia aktywizacyjne
- indywidualne porady doradcy zawodowego
- inne (*proszę podać jakie*)

.....

.....

b) nie (*proszę uzasadnić dlaczego*)

.....

.....

.....

.....

.....

(dotyczy wszystkich grup)

4. Proszę zaznaczyć gdzie i dokąd wyjeżdżał Pan (i)/ma Pan (i) zamiar wyjechać w poszukiwaniu pracy?

wyjeżdżał (a)	ma zamiar wyjechać
zagranicę <i>(podać do jakiego kraju)</i>	zagranicę <i>(podać do jakiego kraju)</i>
do innego regionu w naszym kraju <i>(proszę podać do jakiego miasta)</i>	do innego regionu w naszym kraju <i>(proszę podać do jakiego miasta)</i>

(dotyczy imigrantów – adnotacje, gdy imigranci nie zamierzają wyjeżdżać w poszukiwaniu pracy)

.....
...
.....
...

(dotyczy wszystkich grup)

5. Czy był/będzie to wyjazd/ Czy jest to przyjazd:

- a) krótkotrwały do 12 m-cy (np. związane z pracą sezonową)
- b) długotrwały powyżej 12 m-cy

(dotyczy wszystkich grup)

6. Co skłoniło Pana (Panią) do wyjazdu w poszukiwaniu pracy?/Co zdecydowało, że podjął Pan (i) decyzję o wyjeździe w poszukiwaniu pracy?

- a) niekorzystna sytuacja materialna
- b) chęć poznania nowego miasta/kraju
- c) chęć zarobienia na studia/na mieszkanie
- d) zdobycie funduszy na założenie działalności gospodarczej
- e) większe możliwości awansu
- f) inne powody *(proszę wymienić jakie)*

.....
.....

(dotyczy reemigrantów i przyszłych emigrantów)

7. Czy posiada Pan (i) wiedzę jakie instytucje zajmują się kierowaniem do pracy zagranicą?

.....

.....

.....

.....

.....

(dotyczy reemigrantów i przyszłych emigrantów)

8. Czy korzystał (a) Pan (i)/ czy rozważa Pan (i) możliwość skorzystania z usług Eures przy wyjeździe do pracy zagranicę?

- a) tak
- b) nie

(dotyczy reemigrantów)

9. Czy i za pośrednictwem jakiej instytucji uzyskał Pan (i) zatrudnienie w mieście/kraju z którego Pan (i) powrócił (a)?

.....

.....

.....

.....

.....

(dotyczy reemigrantów i imigrantów)

10. Jak długo poszukiwał (a) Pan (i) pracy w mieście/kraju w którym Pan (i) przebywał (a)?/Jak długo poszukuje Pan (i) pracy w naszym mieście?

- a) do miesiąca
- b) do 3 m-cy
- c) do 6 m-cy
- d) do 12 m-cy
- e) dłużej

(dotyczy reemigrantów i imigrantów)

11. Co sprawiło Panu (i) najwięcej trudności w związku z przybyciem do innego miasta/kraju/do Rudy Śląskiej?

- a) trudności językowe *(w przypadku wyjazdu zagranicę)*
- b) mentalność kulturowa *(w przypadku wyjazdu zagranicę)*
- c) brak mieszkania
- d) problem z szybkim znalezieniem pracy
- e) brak znajomych/rodziny
- f) brak środków pozwalających na przeżycie w pierwszych miesiącach pobytu
- g) problem z przystosowaniem się do nowych warunków życia
- h) inne powody *(proszę wymienić jakie)*

.....

(dotyczy reemigrantów)

12. Czy podejmując pracę zagranicą godził się Pan (i) na pracę niezgodną z kwalifikacjami zawodowymi?

- a) tak *(proszę uzasadnić dlaczego)*

.....
 ..

 ..

 ..

 ..

b) nie

(dotyczy reemigrantów)

13. Jak wygląda pomoc osobom bezrobotnym w kraju w którym Pan (i) pracował (a)?

.....

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

(dotyczy wszystkich grup)

14. Czy wyjazd do innego miasta/kraju /przyjazd do naszego miasta w poszukiwaniu pracy wiązał się/będzie wiązał się z przeprowadzką całej Pan (i) rodziny?

a) tak

b) nie, wyjechałem/wyjechałam sam (a)

(dotyczy reemigrantów)

15. Jaki był powód Pana (i) powrotu?

a) utrata pracy

b) tęsknota za krajem

c) możliwość wykorzystania w kraju zdobytych kwalifikacji

d) założenie działalności gospodarczej

e) powody rodzinne

f) inne *(proszę wymienić jakie)*

.....
.....

(dotyczy reemigrantów)

16. Czy przewiduje Pan (i) ponowny wyjazd?

a) tak *(proszę określić dokąd)*

.....

.

b) nie

c) nie wiem

(dotyczy reemigrantów)

17. Czy po powrocie odczuwa Pan (i) jakieś różnice na rodzimym rynku pracy?

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

.....

...

...

.....

...

(dotyczy imigrantów)

18. Czy i jakie odczuwa Pan (i) różnice między rynkiem pracy w swoim mieście, a rodzimym rynkiem pracy?

.....

...

...

...

...

...

...

(dotyczy reemigrantów)

19. Czy według Pana (i) migracja może zagrażać rodzkiemu rynkowi pracy?

.....

....

.....

....

.....

....

.....

....

.....

....

.....

....

METRYCZKA

1. Płeć:

- a) kobieta
- b) mężczyzna

2. Wiek

.....

3. Wykształcenie

- a) brak
- b) podstawowe
- c) gimnazjalne
- d) zawodowe
- e) średnie
- f) wyższe

4. Stan cywilny:

- a) panna/kawaler
- b) mężatka/żonaty
- c) rozwódka/rozwodnik
- d) wdowa/wdowiec

5. Długość pozostawania bez pracy:

- a) do 6 miesięcy
- b) do 12 miesięcy
- c) do 2 lat
- d) dłużej

6. Znajomość języków obcych

Język	Stopień znajomości języków		
	podstawowy	dobry	zaawansowany
j. angielski			
j. niemiecki			
j. rosyjski			
inny:			

SPIS TABEL:

Tabela 1. Ekonomiczne grupy wieku	8
---	---

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi reemigrantów na pytanie: „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”	9
Wykres 2. Rozkład odpowiedzi imigrantów na pytanie: „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”	10
Wykres 3. Rozkład odpowiedzi przyszłych emigrantów na pytanie: „Na czyją pomoc mogą liczyć osoby bezrobotne w Rudzie Śląskiej?”	11
Wykres 4. Rozkład odpowiedzi reemigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy	13
Wykres 5. Rozkład odpowiedzi imigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy	14
Wykres 6. Rozkład odpowiedzi przyszłych emigrantów na pytanie dotyczące czynników powodujących trudności w znalezieniu pracy	15
Wykres 7. Korzystanie z usług urzędu pracy przez reemigrantów	16
Wykres 8. Korzystanie z usług urzędu pracy przez imigrantów	18
Wykres 9. Korzystanie z usług urzędu pracy przez przyszłych emigrantów	19
Wykres 10. Kraj emigracji	24
Wykres 11. Czynniki decydujące o wyjeździe „za pracą”	25
Wykres 12. Trudności z przybyciem do nowego kraju	29
Wykres 13. Trudności związane z przybyciem do Rudy Śląskiej	40
Wykres 14. Przyczyny planowanego wyjazdu za granicę	46

